

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING
„OOST EN WEST”

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.— 's jaars (minimum) met inbegrip van kosteloze toezending van het Koloniaal Weekblad.

INHOUD: *Slamat Tahoen Baroe.* — „Reclame” voor Indië. — *Rood gekleurde Djambi-batiks.* — *Van Week tot Week.* — *Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt.* — *Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschriften.* — *I Uit de Europ. Pers, II Uit de Inheemsche en Maleisch-Chineesche Pers.* — *Suriname — Curaçao — Uit den Verren Vreemde — Ingezonden.* — *Berichten der afdelingen — Mededeelingen van de Redactie.* — *Mutatiestaat van 2 tot 9 Januari 1930.*

Slamat Tahoen Baroe!

Saja harep Toean 2 dengan Njonja 2 ada oemoer pandjang dengan tida koerang apa2.

Waarschijnlijk is U, nu U dezen wensch leest, reeds vergeten, dat kortelings een nieuw jaar is ingetreden. Die paar dagen komt U nu, doordat No. 1 geen plaats bood, te kort aan onzen wensch, nochtans hopen wij, dat U die paar dagen „tida koerang apa2” hadt.

Die aanhef in de Maleische taal, gericht tot de leden eener Vereeniging, gezeteld ver van het land, waar die taal gesproken wordt, geeft die niet een begrip van saamhoorigheid, zooals geen andere Vereeniging, met een politiek- of ander-belangen-doel kan geven?

Kort geleden gaf het Bestuur van de Haagsche afdeling van „Oost en West” in Scala te Den Haag lezingen over Oost- en West-Indië voor een „uitverkocht huis”.

Was die volle zaal niet eene verzameling van menschen, die jaren in de Tropen waren, die door de vele mutatiën, die in Indië plaats vinden, elkaar bij naam, of „van hooren zeggen” kenden?

En vindt U het nu niet vreemd, dat die leden van één Vereeniging, die elkaars wel en wee in Indië door middel van bladen en kennissen vernamen, thans in het Moederland niets meer van elkaar af weten?

En toch is dit niet noodig! Wij bedoelen niet, dat wij, als Indische menschen 'n „Chronique scandaleuse” van elkaar moeten kennen, maar als Uw zoon of dochter in het huwelijk trad, waarom maakte U dat uitsluitend bekend aan de Hollandsche Gemeenschap, en waarom ook niet, door het orgaan Uwer Vereeniging, aan Uw eigen landgenooten of kennissen in en uit Indië?

Het verscheiden van een Uwer familieleden? Wat heeft de Hollander, die U niet kent, daaraan, als U dit uitsluitend adverteert in een Hollandsch orgaan? Deze leest dit-, gene een ander blad.

Denkt U ook niet, dat de saamhoorigheid versterkt wordt, dat de interesse voor het „Koloniaal Weekblad” grooter wordt, als wij — Indische menschen — daarin onze familie-aangelegenheden bekend maken, als verlovings-, huwelijken en overlijden?

U denkt wellicht, 'n handige manier van dien Uitgever om zijn advertentie-opbrengst te verhoo-

gen? Neen, geachte Lezer en Lezeres, die bedoeling hebben we niet. Trouwens onze prijsberekening voor die annonces, kan de waarheid dezer bewering bevestigen.

Wat wij er mede bedoelen is iets anders, iets van algemeen aard en van algemeen belang. Wij bedoelen uitsluitend, het blad nog aantrekkelijker te maken.

Ook de Dames onder U, moeten meer interesse hebben aan den inhoud. Die groote Indische familie, die Vereeniging „Oost en West” heet, moet meer tot elkaar komen in haar Vereenigingsblad. Het kan het groote voordeel met zich brengen, dat de Dames meer de annonces lezen.

Heeft U wel eens bedacht, welken steun adverteerders het blad en daardoor de Vereeniging verleen? Het is dus niet onredelijk, dat wij ook voor hen Uw steun verzoeken.

Maar niet te veel in eens. Doet, door Uw belang te dienen, tevens iets voor Uwe Vereeniging, plaats Uwe familieberichten, die slechts f 2.— per aankondiging kosten (ter breedte van een kolom en ter hoogte tot 4 c.M.) in het „Koloniaal Weekblad”. Aldus:

Ondertrouwd:

BOB GULDENAAR
en
TOETIE HERKLOTS.

Den Haag, 2-1-1930.
Soekaboemi.

Ziet U wel, dat we van U geen reclame-object maken?

Integendeel. Voldoet U aan ons verzoek, dan bereikt U:

Nog meer aantrekkelijkheid voor Uw blad,
Een nauweren band tusschen de Indische Gemeente onderling,
Versterking van den Indischen Gemeenschapszin in den Vreemde,
Meer succes voor onze adverteerders.

Lain dahoeloe, lain sekarang!

ADMINISTRATIE
KOLONIAAL WEEKBLAD,
Wagenstraat 37, Den Haag.

Familieberichten van Leden, buiten Den Haag, moet vergezeld gaan van remise ad f 2.— per familiebericht, omvattende de bovenomschreven ruimte.

„Reclame” voor Indië.

Propaganda voor onze overzeesche gewesten in onze electriche treinen

Wij, Nederlanders, zijn een bescheiden volk en we maken niet graag reclame voor ons zelf. We zijn er, in enkele onderdeelen van ons maatschappelijk bestaan, slechts aarzelend en na lang beraad toe overgegaan, beïnvloed min of meer door den geest van den tijd en onder de suggestie van het buitenlandse voorbeeld waarin we in den grond van ons hart toch eigenlijk wel altijd iets aantrekkelijks vinden. Tegenwoordig zijn er verscheidene gemeentebesturen in ons land die reclame maken: „Vestigt u te Amersfoort” of „Brenge uw vacantie in Arnhem door” of iets dergelijks en er zijn zelfs gemeenten die een eigen

P. v. d. BRUL VEENESTRAAT 15 — DEN HAAG —
Groote sortering HEEREN-, JONGENS- en KINDERKLEEDING
Speciale Afdeling voor KLEEDING NAAR MAAT
SCHERP CONCUBREERENDE PRIJZEN 5016

Bad- en Zweminrichting „DE REGENTES”

Weimarstraat 63, Den Haag

Telefoon 32739

In de onmiddellijke nabijheid van de tramlijnen 3, 5 en 12

Moderne inrichting, voldoende aan de hoogste eischen van hygiëne en comfort

Zwembaden - Kuipbaden - Stortbaden

Stoom- en heete Luchtbaden

Zeezout-, Dennen-, Koolzuur- e. a. Baden

— Waterbehandeling — 5079

ALS LECTUUR EN
VOOR PUBLICITEIT:

„DE HOLLANDSCHE REVUE”

PER JAARGANG F. 10.—

WAGENSTRAAT 37

DEN HAAG

propaganda-dienst hebben ingericht, welke propagandistische geschriften uitgeeft. Niet één van die gemeentebesturen zal dien maatregel betreuren...

Nu doet het geval zich voor, dat Nederland als derde groote Koloniale Mogendheid der wereld best wat „reclame” voor zijn overzeesche gewesten tegenover landgenoot en vreemdeling mag maken, vooral tegenover den laatste, nu Nederl. Oost-Indië, — wij wezen er nadrukkelijk op in ons Jaaroverzicht in het vorige nummer van dit weekblad —, is komen te staan in een

Het Weekblad dat sinds 55 jaar aan de spits gaat der Ned. Geïllustreerde bladen, is:

EIGEN HAARD

EIGEN HAARD

dat uitmunt door smaakvolle verzorging en boeienden inhoud, mag daarom in geen huiskamer ontbreken

Doet, daarom, wat Uwe ouders reeds deden en abonneert U op den huisvriend van jong en oud

EIGEN HAARD

GRONINGEN

GEERSINGA & POSTEMA
 TIMMERLIEDEN EN AANNEMERS
 SCHUITENDIEP 28b en 28a - TEL. 2462
 GRONINGEN 5152

Bevelen zich beleeft aan voor alle voorkomende werkzaamheden.

WONINGINRICHTING JAC. DE VRIES

O. EBBINGESTRAAT 34 - TEL. 3740

GRONINGEN

SMAAKVOLLE MODERNE MEUBELEN
 COMPLETE INSTALLATIES 5153
 TAPIJTEN - GORDIJNEN - LINOLEUM

Linnenmagazijn „'T SPINNEWIEL”

L. VAN POPPEL — GRONINGEN
 Oude Boteringestraat 14. Telefoon 3576
 TAFEL- EN BEDLINNEN
 TRICOTGOEDEREN
 HUISHOUDGOED - BÉBÉGOED
 Beslist krimpvrije wollen Ondergoederen — Indische uitrustingen
 — Huwelijks- en Bébé-uitzetten —
 Prima kwaliteiten - Billijke prijzen 5148

BEZOEKT ZUIDLAREN

(Drente bij Groningen)

HOTEL VAN ESS

EERSTERANGS FAMILIEHOTEL
 GARAGE :: TELEFOON 1 5149

LEIDEN

Fa. P. S. ANES, Brandstoffenhandel

Contractante der Staatsmijnen in Limburg
 Verkoop van uitsluitend EERSTE KWALITEITEN Brandstoffen 5174
 OUDE HEERENGRACHT 19, LEIDEN. TEL. 587

FIRMA M. KOERT - LEIDEN

J. RAVESTEIN
 PIETERSKERKGRACHT 16 - Telef. 1055
 Architectuur 5177
 Aannemer v. Bouwwerken - Timmerwerken

VOOR LEIDEN EN OMSTREKEN

IS HET BROOD UIT DE BROODFABRIEK

„DE ZEEUW”

5175 HET MEEST GEVRAAGD
 KORTE MARE 22 — TELEFOON 1411

N.V. „MEUBELKUNST”

MODERNE WONINGINRICHTINGEN
 „Indanthren” Meubel- en Gordijnstoffen

Meubelen naar ontwerp van A. Lucas, Meubelarchitect.
 Eigen fabriek. — Werkplaats: Witte-Rozenstraat 27.

Toonkamers: 5173
 WITTE-ROZENSTRAAT 36 - LEIDEN - TEL. 524

HAARLEM

Stoom-, Wasch- en Strijkinrichting
W. H. KLOES & ZONEN
 Scheepmakersdijk No. 32
 Telefoon 13592 — Haarlem
 Speciale Afdeling FIJNGOED 5165

WONINGBUREAU HENK FIBBE

Haarlem, Nassastraat 14. Tel. 13781
 Koop en Verkoop. Huur en Verhuur van Huizen. 5197

Laat ALINK U verwarmen!

de specialiteit in gas- en kolenverwarming.
Küppersbusch Gasfornuizen.
 Kruisstraat 17. HAARLEM. Tel. 11622. 5195

ARTISTIEKE DAMESHANDWERKEN

GROOTE SORTEERING
 HANDWERKSTOFFEN, SMYRNA-, KELIM-, SODAN- EN NOORSCH WOL 5218
 AJOUREN EN PLISSEEREN - TEEKEN-INRICHTING
FIRMA ALI ZIJLSTRA
 WAGENWEG 1 - HAARLEM - TEL. 13518
 ATELIER VOOR KUNSTNAALDWERK

H. J. FEIJE

HAARLEM - TELEF. 11292

Speciaal ingericht voor Verhuizingen en Bergplaats voor inboedels - Stalhouderij
 Transporthandel - Goederenvervoer 5164
 Eigen Motorbooten voor passagiers en vrachtdienst

ABR. MEIJER

GROOTE HOUTSTRAAT 16 - HAARLEM - TELEF. 10476

OUDSTE SPECIAAL ADRES VOOR
 JAEGER ONDERGOEDEREN: Merk Jansen & Tilanus
 „ Wilh. Bengel Söhne
 DAMES ONDERGOEDEREN: „ Ribana
 „ Miranda
KOUSEN EN SOKKEN 5162

H. J. C. HöCK

TIMMERMAN — METSELAAR — AANNEMER
 beveelt zich beleeft aan voor alle voorkomende werkzaamheden het vak betreffende. 5202
 Woonplaats: VOORHELMSTRAAT 39. Tel. 10710
 Werkplaats: L. ANNASTRAAT 24.
 HAARLEM

Fa. Hk. VAN NIEL Czn. - SCHILDERS

Schagchelstraat 30-32 - Telef. 11404 - Haarlem
 Oppericht 1857 5155

Laat uw schilderwerk door onze firma uitvoeren en wij garanderen U dan, dat U in alle opzichten tevreden zult zijn

J. J. WEBER & ZOON

OPGERICHT 1838 - HAARLEM

GROOTE HOUTSTRAAT 165, nabij Houtpoort

Fabriek KORTE HOUTSTRAAT 26, Tel. 10648

OPTIEK EN FIJNE STAALWAREN

5171

CHRISTELIJK LYCEUM

TE HAARLEM

Gevestigd: EMMAKADE 43

Afdeelingen GYMNASIUM,
 H.B.S. met 5-jarigen cursussen en
 Economisch Litteraire H.B.S.

MODERN INGERICHTE SCHOOL

PROGRAMMA op aanvraag bij den rector
 5170 Ir W. VAN DORP

Firma P. BAGGERMAN - HAARLEM

SPAARNE No. 114 — TELEFOON 10116
 Hoofdagentschap der Heineken's Brouwerij
 Importeurs voor Haarlem en Omstreken van
 BASS STOUT & PALE ALE. 5199
 Steeds voorradig alle natuurlijke en kunstmatige
 Bronwateren, Limonades en Sodawater enz. enz.

Fa. JOH. DAMMERS

KLEVERPARKWEG 20-22, Tel. 13736, HAARLEM

Agentschap der Fongers en Simplex Rijwielen
 Eerste klas Reparatie-inrichting 5200
 GARAGE — STALLING — VERHUUR

WONINGINRICHTING JOH. NEDERKOORN & Zn.

Toonzalen: Ged. Oude Gracht 56 — Telefoon 13171
 Fabriek: Groot Heiligland 58 — Telefoon 10747
 HAARLEM

De inrichting van Uw woning, door ons uitgevoerd, blijft bilijk en is voor den gebruiker het toppunt van comfort. 5201

VERHUIZINGEN ONDER GARANTIE.

W. J. VAN BUCHEM - HAARLEM

SPEKSTRAAT Nos. 3-5 TELEFOON No. 11494

Magazijn van: Sponsen, Zeevlies, Pezems, Boenders
 Dweilen, Tafels, Trappen, Droogrekken, Vuilnisbakken
 en -Emmers, Strijplanken, Mouwplanken, Slijplanken,
 Gegalvaniseerde en Emaille Artikelen, Bedkruiken, Speelgoederen, Mandenwerk en Tuinmeubelen. 5161

brandpunt van internationale belangstelling. Met de binnenlandsche koloniale propaganda is het de laatste jaren gelukkig lang niet slecht gesteld, maar tegenover vreemde bezoekers van ons land kan die propaganda toch nog wel iets energiever gevoerd worden. Vroeger zei men: laten wij tegenover het Buitenland maar niet te veel de aandacht op ons mooie en rijke Insulinde vestigen, dat zet maar scheele oogen en je kunt nooit weten... maar, niet waar, die tijd ligt achter ons en tegenwoordig denken we daar anders over.

Iedere gelegenheid welke zich voor doet om aan buitenlandsche bezoekers duidelijk te maken, dat Nederland niet enkel een lief en vriendelijk land van vaarten en molentjes is, maar dat wij, Nederlanders, ook nog een wereldrijk bezitten aan den evenaar, hetwelk onze positie in de Europeesche statenrij aanzienlijke beteekenis verleent, moet, dunkt ons, worden te baat genomen. Wij hebben dezer dagen nu weer eens zoo'n gelegenheid ontdekt.

Over de elektrische tractie in ons land en wij hebben dan meer bepaald het oog op onze zeer belangrijke kustlijn Amsterdam—Den Haag—Rotterdam, waarop de elektrische treinen met een zeer groote frequentie rijden, kan men tegenwoordig slechts met lof spreken; ook de vele duizenden vreemdelingen, die op deze lijn reizen, welke steden verbindt die jaarlijks tien duizenden buitenlanders naar zich toe trekken, moeten vol waardeering zijn voor deze snelle en geriefelijke verbinding. In de compartimenten nu van deze elektrische treinen, die het geheele jaar door een zoo groot aantal buitenlanders vervoeren, hangen aan den wand, vermoedelijk ter opluistering van het interieur, „schilderijtjes”, ten minste zoo zullen we de afbeeldingen maar noemen, die in eenvoudige houten lijstjes in de hoeken boven de zitplaatsen zijn aangebracht. Er zijn enkele afbeeldingen, foto's of reproducties daarvan, van buitenlandsche badplaatsen en deze zullen wel vallen, vermoeden we, onder het hoofd: „betaalde reclame.” Maar er zijn ook verscheidene niets-zeggende afbeeldingen, smakeloze, ouderwetsche prentjes, een gekleurd vogeltje op een takje, een gekleurd interieur van een antieken salon en meer van dit fraais. En waar zijn die afbeeldingen in onze druk bezochte elektrische treinen nu goed voor, vragen wij ons af. Wanneer deze prenten nu eens vervangen werden door schitterende foto's uit ons Koloniaal Rijk — en er bestaan zooveel van die pracht-opnamen waar men nooit genoeg naar kijken kan! —, dan zouden wij ook eens in onze treinen aan de vele duizenden landgenooten en vreemdelingen kunnen toonen, dat Nederland een groote koloniale mogendheid is en dat het besef daarvan levend is óók bij onze takken van openbaren dienst.

De Directie der Nederlandsche spoorwegen zou hier mooi en goed koloniaal-propagandistisch werk kunnen doen. En dan: deze „reclame” behoeft geen cent te kosten! Ongetwijfeld zal het Koninklijk Koloniaal Instituut te Amsterdam, genegen zijn uit zijn fraaie fotocollecties die opnamen af te staan welke voor dit doel het meest geschikt zijn, terwijl het hoofdbestuur der Vereeniging „Oost en West” volkomen bereid is om met de Directie der Nederlandsche spoorwegen deze aangelegenheid te regelen.

Zou het ons, vrienden van Indië, niet goed doen wanneer straks, als het drukke seizoen van reizen en trekken weer begint, op de plaats van de nu niets-zeggende gekleurde prentjes in onze elektrische treinen, schitterende opnamen hangen die landgenoot en vreemdeling een machtigen indruk kunnen geven van het groote Rijk in de tropen? De vreemdeling die ze ziet, zal er door herinnerd worden, dat zijn bezoek óók geldt een der drie grootste Koloniale Mogendheden der wereld en, — wie weet? — zal hij er eerder toekomen in de hoofdstad des lands het schitterende koloniale centrum te bezoeken dat in het monumentale Instituutgebouw aan de Mauritskade is belichaamd.

Ons dunkt, dat de Directie der Nederlandsche spoorwegen met het aanbrengen van de hier bedoelde foto's op de plaats waar nu onbeduidende prentjes in de compartimenten harer elektrische treinen, den reizigers niemendal zeggen, een daad van min of meer nationale beteekenis verricht, waarom wij dan ook deze materie met vertrouwen in haar welwillende aandacht aanbevelen.

Rood gekleurde Djambi-batiks

door
B. M. GOSLINGS.
(Vervolg.)

Wat nu den tijd betreft, waarin die batiks in rood vervaardigd werden, zoo bericht Mevr. Bekker ons nader, indertijd van de bevolking in genoemde kampoengs vernomen te hebben, dat tijdens het leven van een overgrootvader¹⁾ de „akal” van het roodverven nog bestond, doch dat die sedert teloor was gegaan. Ook mevrouw Petri deelde ons mede gehoord te hebben, dat iemand, die vroeger de vaardigheid in het roodverven bezat, het geheim daarvan in het graf had medegenomen, en ander dus overeenkomstig de ons vroeger gedane uitspraak door den Heer Tassilo Adam, dien zij zeide uit den tijd van 1921 op Djambi ook nog wel te kennen.

Nog bezichtigden wij het Djambische ikatdoek, naar Mevr. Petri ons mededeelde, afkomstig van

HANDELS-DAGSCHOOL

aansluitend op H.B.S. 3-1., of Mulo-School - Eenjarige opleiding in de hoofdvakken, namelijk: FRANSCH, DUITSCHE, ENGELSCH, HANDELS-CORRESPONDENTIE, STENO, TYPEN, BOEKHOUDEN, EFFICIENCY - Practische kantooropleiding - PROSPECTUS GRATIS

INSTITUTEN „SCHOEVERS”

DEN HAAG — STADHOUDERSPLEIN 3 en 7 — TELEF. 52594

5094

Amsterdam: N.-Witsenstraat 3, v.-Baerlestraat 13; Rotterdam: N. Binnenweg 167; Groningen: O. Ebbingestraat 1

Sarolangoen, gelegen nabij de grens met het gewest Palembang.

Het fraaie doek is van zijde, op den inslag gekat en dus op een getouw met een kam in de scheuring, hier ook van effen wijnroodkleurige draden evenals op Palembang, geweven; het is dan ook een doek, dat onmiddellijk aan een rjindai van Palembang herinnert; het patroon is echter eenvoudiger dan over het algemeen in de ikatweefsels aldaar.

Onder de door Prof. van Eerde aangekochte weefsels bevinden zich nu ook twee zijden ikats van van Djambi, in een geheel eigen patroon, één ervan vormende een doek van buitengewone schoonheid in een fijn limaranpatroon met sterachtige bloemfiguurtjes in lichtblauw en wit in de ruiten, dit patroon doorkruist met breede zigzagstrepes in de lengte evenwijdig aan elkaar, de strepen, donkerviolet en de ruitvakjes ervan opgevuld met een sterfiguur in rood en licht-geel, alles op wijnrooden ondergrond, terwijl de tweede doek er een is, waarbij over de breedte om en om verloopend een fraai gekat strookje en een met een eenvoudig patroon erin, in suppletoiren inslag met gouddraad.

Wij vermoeden, dat dit producten zijn van een reeds verdwenen ikatkunst in Djambi, maar dan sterk verwant met die van Palembang en vroeger niet uitgeoefend in het binnenland van Djambi, maar in de kampoengs aan de overzijde van de Djambirivier, ter plaatse dus waar de vroegere Sultans met hun hofhouding gevestigd waren en die doeken zoodoende afrek konden vinden.

Waar onlangs de Assistent-Resident V. Obdeijn het vroegere bestaan van een eigen ikatkunst in aan Djambi grenzende Indragiri heeft kunnen aantoonen¹⁾ (zie blz. 97 en Pl. XII in kleuren bij zijn artikel), daar ook toegepast op den inslag van zijden weefsels, heeft dan de Djambische ikatkunst een schakel gevormd tusschen die van Palembang en Indragiri, alle drie thuishoorende in één-zelfde sfeer.

Na onzen terugkeer in Amsterdam gingen wij in bijzonderheden de door ons medegenomen batiks na.

Over het doek onzer Afb. 8 spraken wij reeds; in de eveneens roode randgedeelten ervan komt een gegolfd rankornament in wit voor, als waarover wij tevoren reeds spraken, hier met groote, ronde bloemen in rood, blauw en wit.

De saroeng, uit het vroegere bezit van Mevr. Bekker, n.l. die onzer Afb. 10, is o.i. eveneens een echte Djambi-batik; wel is het patroon in het middenveld te rekenen tot de op Java tjeplökans genoemde groep, maar dit patroon doet zich hier toch als zeer bijzonder voor en met een geheel van kleuren, hetwelk onmiddellijk aansluit bij dat in de doeken van Resident Petri, ook hier met overwegend rood, iets bruiner van kleur dan in het doek onzer Afb. 8, maar door de verdere figuratie van het veld ook paarsachtig van tint, zijnde dit hier nu echter de kleur van den ondergrond.

Het veld van den doek is eerst in zijn geheel, met uitsparing in wit van de omtreklijnen der ornamenten en van de hierin aangebrachte figuratie, rood gekleurd, waarna die ornamenten, met uitsparing van ook eenig rood in het hart, blauw overkleurd zijn, terwijl al het tusschenornament wit op rood uitgespaard is. Bij den kleurentoon van het veld sluit verder geheel die van de kapalahelft in rood aan (de helft, die op de foto van dit „pagi-soré”-doek juist niet is weergegeven), zijnde echter de figuratie in wit met spaarzaam blauw in de „papan” en in de toempals overdruk en dus wat dit betreft niet in overeenstemming met die in de andere helft en ook niet in stijl met die van de andere reeds genoemde doeken.

Alvorens nog den doek onzer Afb. 7 te beschrijven (eerste der afbeeldingen bij het artikel van Mevr. v. Beresteijn), welke ons nu gebleken is zeer bijzonder te zijn, zij eerst nog de aandacht gevestigd op het doek van „Boeatan” uit het vroegere bezit van den Heer Joling, eveneens een saroeng en pagi-soré-doek, waarvan het middenveld bewerkt is in „tjeplokan”-patroon van breede, blauwe, achthoekige ringen met om en om in het midden een wit gefigureerde, paarsachtige roode sterfiguur en die

van een vierkant op zijn punt in dezelfde kleuren, de omtrekken aangegeven met gekrinkelde, witte lijnen en de tusschenruimten aangevuld met in witte krinkellijnen gefigureerde, roode vierkanten en ovale ornamentjes, eveneens wit op rood gefigureerd.

Door de stijve, regelmatig gerangschikte ornamenten, de groote zekerheid, waarmede de figuratie is aangebracht en het fletse van het blauw in den doek maakt deze sterk den indruk getjapt te zijn, al is daarvan aan de randgedeelten niets te zien en dit zoo ook voor het geheele doek niet vast te stellen, daar nergens in het veld afdrucken van stempelranden voorkomen.

De eene kapalahelft is met alleen blauw gefigureerde, witte papan en toempals op blauwen ondergrond; de andere is echter weer geheel in rood, papan en toempals wit gefigureerd met gegolfd bladrankenornament met groote bloemen met vier blauwe vlekken er omheen, een patroon hetwelk zoodoende volmaakt gelijk is aan dat der kapala in het door Prof. van Eerde medegebrachte doek, waarin die blad- en bloemranken dan echter zwart zijn.

Met de eene wit op blauwe kapala-helft en het fletse van al het blauw is dit geen erg fraaie doek.

Tenslotte komende op de sléndang van Afb. 7, zoo is ons, wat de bewerking van dien doek betreft, een merkwaardige gelijkenis opgevallen met den in ons tweede artikel in Indië O. en N. beschreven hoofddoek in helrood en blauw uit het bezit van Mevr. Moojen en welke vroeger uit Palembang is verkregen, een doek, dat volgens Javaansch procédé gebatikt is, doch waarvan wij schreven, dat het wegens zijn kleuren en gedeeltelijke prada-versiering wel nooit door een Javaan kon zijn gedragen, maar men zich dien doek eer kan denken als onderdeel van een vorstelijke kleedij in eenig gebied buiten Java.

De sléndang, hier ter sprake, vertoont nu in haar patroon geheel dezelfde kleuren, alleen is het blauw van het fond niet over rood, maar over daarvoor uitgespaard wit heen gekleurd; voorts is men bij de wasoverdekking van de rood met witte ornamenten in het veld, zooals die voorafgegaan is aan de blauwverving van den doek, ook met dezelfde nonchalance tewerk gegaan als bij genoemden hoofddoek.

Dientengevolge zijn ronde figuren hoekig, soms haast vierkant geworden en zijn ze in allen gevallen overal aan de randen ernstig verminkt, terwijl nu hier ook, evenals bij dien hoofddoek, zoo'n verminkte figuur zich aan de tegenovergestelde zijde van den doek meestal weer in een geheel anderen vorm voordoet.

Dit is het dan ook wel geweest, waardoor Mevr. van Beresteijn in haar artikel tot de uitspraak is gekomen, dat de figuren elkander aan beide zijden van den doek niet altijd volkomen dekken. Ook in deze sléndang overschrijdt verder, evenals bij genoemden hoofddoek, het blauw op tal van plaatsen den rand van het middenveld, dat daardoor niet zuiver rechthoekig is.

De figuratie in wit der randgedeelten met het tevoren genoemde, gegolfd bloemrankenornament is mede soortgelijk aan die in den hoofddoek, hier bovendien ook, zoowel als daar, met groepen van witte stippen, maar dan geheel regelmatig en niet onsymmetrisch als daar.

Door al de genoemde punten van overeenkomst moeten beide doeken wel van éénzelfde plaats herkomstig zijn, misschien wel voortgekomen uit de handen van één en dezelfde batikster.

Het merkwaardige aan deze sléndang is nu echter nog, dat althans de randgedeelten zeer kennelijk getjapt zijn, vertoonende zich toch op tal van plaatsen de bekende verschuiving van strepen door onzorgvuldige stempeling en dit steeds over aan elkaar gelijke afstanden.

Het veld van den doek is nu echter zeker niet bedrukt met Javaansche stempels; daarvoor toch is de ligging van de ornamenten ten opzichte van elkaar veel te ongelijk.

Maar wat ons vroeger reeds aan de foto dezer sléndang opgevallen was en in ons artikel vermeld is geworden, n.l. dat de fijne, witte omtreklijnen inzonderheid der groote sterrozetten zoo zuiver getrokken zijn, dat men ze zich moeilijk op die wijze (met was) geteekend kan denken, treft bij de beschouwing van het doek zelf zeer sterk; de lijnen zijn zoo fijn en de figuratie van al

¹⁾ „Indragirische weefkunst”, Tijdschr. Bat. Gen. K. en W. Deel LXVIII, Afl. 1 en 2.

ARNHEM EN OMSTREKEN

FAMILIE-PENSION PARKOORD

APELDOORNSCHESTRAAT 14
ARNHEM TEL. 23973

5144

Gelegen in de onmiddellijke nabijheid van Park „Sonsbeek” en het Velperpl. Frissche kamers. Uitstekende keuken Badkamer. C. A. S. LINTHOUT

N.V. Linnenmagazijn „t Spinnewiel”

G. H. MEIJER

ARNHEM, Ketelstraat 12. - Telef. 26077
NIJMEGEN, Betouwstraat 1. Telef. 2459

Tricotgoederen - Huishoudgoederen
Tafelgoederen - Huwelijksuitzetten
Baby-uitzetten. 5138

INDISCHE UITRUSTINGEN

UTRECHT

Firma R. DIKS en B. GROOTENBOER

Aannemers - Timmerlieden - Metselaars
Taxatie 0000
Nieuwbouw - Verbouw - Onderhoud

TELEF. 10633 EN 10084

BREEDSTRAAT 28-30 — UTRECHT

N.V. v.h. J. E. WEENINK - Utrecht

Leverancier Utr. Industrie- en Huishoudschool

Beveelt zich beleefd aan voor de leveranties van
KOLONIALE WAREN — COMESTIBLES
GEDISTILLEERD — WIJNEN — LIKEUREN
DONKERE GAARD 6-8 — TELEF. 10110
Laat 2 x per week aan huis hooren en bezorgen

5185

U GAAT VERHUIZEN

Laat den rompslomp v. GAS-, ELECTRICITEIT-,
BAD- en KEUKEN-INRICHTING over aan:

KERSBERGEN?

UTRECHT: Oudegracht 185, Nachtegaalstr. 28
Tel. 12891 - Tel. 10842
ZEIST - Slotlaan no. 48 - Telefoon 35

5189

Met de vleierij is het als met een biefstuk: hij kost meer aan dengeen, die hem verorbert, dan aan dengeen, die hem verkoopt. (De Zakenwereld).

JOHAN RUIJS TH. Pz. - UTRECHT

JUTPHAASCHWEG 21, hoek Amaliastraat, TEL. 10262

RUND-, KALFS- EN VARKENSSLAGERIJ

Electrische fabriek van Worst en Fijne Vleeschwaren,
Ham - Rookvleesch - Ossetong,
Saucisse de Boulogne - Hoofdkaas,
Tongeworst - Rolpens - Zult - Rookworst - Preskop enz.
ALLES EIGEN FABRIKAAT 5192

A. HOELEN

v.l. Firma A. ROSKAM & Co. 5190

SCHILDER

Janskerkhof 27-28 - Tel. Int. 11172 - Utrecht

Bevelen zich aan voor alle voorkomende
SCHILDERWERKEN

PENSION GROOSMULLER

PARKSTRAAT 35 - UTRECHT - TELEF. 12631

DINERS, bestaande uit soep, vleesch, aardappelen, groenten en toespijs voor f1,10, per abonnement f 1,—
NACHTLOGIES met ontbijt . . . . . f 2,25
VOLLEDIG PENSION, per dag . . . . . f 3,—
2 PERSONEN op één kamer, per dag . . . . . f 2,50
WEEK- EN MAANDKAARTEN RUIME REDUCTIE
5191 Beleefd aanbevelend, J. F. GROOSMULLER

GERBRANDS KUNSTHANDEL OUDKERKHOF 46 — UTRECHT

Encadrementen — Restaureeren
Vernissen — Schilderijen — Fayence
Lederwaren — Lampekappen 5188

NIJMEGEN

Piano's, Vleugels, Autopiano's, Harmoniums
ook gebouwd voor de Tropen — Vraagt offerte

G. A. J. VAN KALMTHOUT
BISSCHOP HAMERSTRAAT 3 - TELEF. 1562
NIJMEGEN 5179

Voor succes is gewoonlijk geen grootere inspanning noodig, alleen maar betere methoden. (Herbert N. Casson).

ZOekt U een vertrouwd adres voor Gramophones, platen of — muziekinstrumenten? —

Wij hebben de grootste sortering van alle bekende merken. 5097

„MUZIEK-SMITH”

NIJWSTRAAT 25, bij de Vlamingstr.
DEN HAAG - TELEFOON 12883
Fabriek van Muziekinstrumenten EN GROS — EXPORT

Prijs f 39.50. Leverancier der Leden „Oost en West”

DE OORSPRONG

PASSAGE 50-52 — DEN HAAG
TELEFOON 12908 5077

„Brouwer's Aardewerk”

Fongers

degelijk - duurzaam veilig
FONGERS-FILIALEN te Den Haag: 5029

Laan van Meerdervoort 92a - Schuytstraat 121
Tel. 34830 Tel. 34470

N.V. INSTALLATIEBUREAU VAN SANITAIR, ELECTRICITEIT EN RADIO FAHRENHEITSTRAAT 650 — TELEF. 37894 's-GRAVENHAGE

Wij houden steeds in voorraad een schitterende sortering vaste waschtafels, badinstallaties, gasfornuizen, elektrische ornamenten en radiotoestellen. 5224

Waschtafels compleet met marmeren spatstuk, spiegel en nikkelen kraan vanaf f 35.—
Badinstallaties met prima geysers en gegarandeerde porselein émaille badkuip vanaf f 125.—

Alle installaties worden door ons tegen uiterst scherp concurrerende prijzen gemaakt door bevoegd personeel. Alle voorkomende loodgieterswerken en reparatiën aan elektrische installaties solied en billijk. Vraagt onze prima radiotoestellen voor gelijk- en wisselstroom, met dubbele garantie.

Betaling eventueel in overleg met den kooper, met rentevergoeding.

Directeur: A. F. DE JONG.

REPARATIES AAN BONTMANTELS

tegen uiterst billijke prijzen 5026

OPPERSEN EN ONTVLEKKEN à f1,25 van Dames- en Heeren Costuums, Overjassen enz.
STOOMEN - VERVEN - KEEREN - REPAREREEN

ESCO WILGSTRAAT 44 TELEFOON 32155 - DEN HAAG

N.V. v. Vuuren's Handel-Mij BRANDSTOFFENHANDEL

Denneweg 67a Telefoon

Den Haag 14427

5113

Wenscht ge te ontvangen te **KWALITEIT** Brandstoffen, tegen **BILLIJKEN** prijs en **GEGARANDEERDE** maat? Bel dan op 14427

DE N.V. BEGRAFENIS-ONDERNEMING „SIMPLICITAS”

VAN W.J. INNEMÉE & ZONEN TE 's-GRAVENHAGE IS ONMIDDELIJK IN HET BINNEN-EN BUITENLAND TE ONTBIEDEN VOOR REGELING VAN EEN TRANSPORT, BEGRAFENIS OF CREMATIE

KANTOREN: DENNEWEG 71-73
GARAGES, KISTENMAKERIJ EN DRUKKERIJ: HOOIKADE 43-57
TELEFOON: 11314 EN 12890

5095

SCHOENMAKERIJ

JAC. L. WITTE 5117

ABEELPLEIN No. 4 :: DEN HAAG (hoek Fahrenheitstraat)

SOLIED ADRES VOOR REPARATIËN

HEEREN ZOLEN en HAKKEN . . . f 2.75
HEEREN ZOLEN . . . . . - 1.60
HEEREN HAKKEN . . . . . - 0.75

Genaid 75 cent hooger

DAMES ZOLEN en HAKKEN . . . f 1.75
DAMES ZOLEN . . . . . - 1.30
DAMES HAKKEN . . . . . - 0.50

Genaid of gelijmd 50 cent hooger

CRËPE REPARATIËN ORIGINEELE BEWERKING

die ornamenten is zoo volmaakt aan elkaar gelijk, dat hier alleen aan stempelen gedacht kan worden en dat dan telkens van elk ornament afzonderlijk, een wijze van doen, die, voor zoover wij weten, geheel niet Javaansch is.

Bij ons bezoek ten huize der familie Petri het onderwerp: tjappen aanroerende, deed Resident Petri ons echter weten, dat in zijn tijd op Djambi niet gebatik werd.

Wij wijzen er hier nu op, dat een andere hoofddoek uit het bezit van Mevr. Moojen, die in ons vorengenoemd artikel eveneens beschreven is, zooals wij aantoonde, in tegenstelling met den hier nu besproken hoofddoek wel getjapt is, een doek in andere opzichten eveneens zeer bijzonder en die ook van uit Palembang in handen der familie Moojen is gekomen.

Heeft men dus vroeger mogelijk in Palembang wel getjapt en dat bovendien op een bijzondere wijze, terwijl dit in Djambi niet geschied is?

En is dan wellicht de sléndang in kwestie en mogelijk ook de saroeng uit het vroegere bezit van den Heer Joling, waarvan het dubieus is, of ze al dan niet getjapt is geworden, een vroeger Palembangdoek en geen Djambi-batik?

Wij staan in dezen nog voor een raadsel. Waar echter de gebieden van Palembang en Djambi steeds voor elkaar behoorlijk bereikbaar zijn geweest, zoowel te land als over zee, kan er overigens niets vreemds in liggen, dat kultuurgoederen uit het eene gebied in het andere worden teruggevonden, alsook dat een batikkunst, in het eene gebied uitgeoefend, invloed heeft gehad op die in het andere.

In verband hiermede en naar aanleiding onzer vroeger uitgesproken veronderstelling, dat de hoofddoek in rood en blauw en met pradabewerking uit het bezit van Mevr. Moojen wel eens kon hebben toebehoord aan een der leden of afstammelingen van het voormalige Palembangse sultansgeslacht, zij er hier nog melding van gemaakt, dat de Heer Metzger, naar hij vroeger al reeds aan Mevr. van Beresteyn heeft medegedeeld, ook in het bezit is geweest van een gebatikten hoofddoek met rood erin en gedeeltelijk met pradaversiering, welke, naar hem gezegd was, vroeger zou zijn gedragen door een der Sultans van Djambi.

Nu bleken is, dat de uitspraak der zeglieden van den controleur van der Kam onjuist is geweest voorwat de verving van Djambi-batiks in rood betreft, dient nog de uittaling van bewoners der kampoengs aan de overzijde der Djambi-rivier, als zou men de batiks tegenwoordig niet meer in rood kleuren, omdat de kennis van de bereiding en aanbrenging dier verf teloor is gegaan en dat dan wel plotseling bij den dood van iemand, die er het geheim van bezat, nader in beschouwing te worden genomen.

Daar waar de batikkunst, zij het ook uitsluitend als huislijkt beoefend, goeden aftrek vindt onder de eigen bevolking, is zoo iets natuurlijk onmogelijk, omdat er dan velen zullen zijn, die weten hoe men daarbij te werk gaat.

Alleen bij de uitoefening van het batikken op kleine schaal en door weinig personen, dus onder omstandigheden, zooals die ons geschetst zijn met betrekking tot het batikken tegenwoordig op Djambi, is dat nog eenigszins voor denkbaar te houden.

Evenwel achten wij het onwaarschijnlijk, dat bij den dood van iemand, hetzij man of vrouw, die aan overzijde der Djambirivier dan alleen alle batiks, waarin men die kleur wilde aanbrengen, rood zou hebben geveerd, geen der batiksters en geen der ververs in blauw (op Djambi n.l. ook mannen, evenals op Java) van de wijze van bereiding en aanbrenging dier verf kennis zou dragen.

Naar het ons wil voorkomen, is toch ook het rood in Djambidoeken het z.g. Indisch rood, „koedoe-djirek“, een afkooksel van wortels van den mengkoedoeboom en djirebast, deze dienende als fixermiddel.

In ons vorengenoemd artikel gaven wij aan, dat die verfstof met de hand in het katoen moet worden ingewreven, daar bij gewone onderdompeling in een bad van die verf deze op het katoen niet pakt en tevens, dat de vinding van dit middel niet maar zoo voor de hand ligt.

Doch is het eenmaal in toepassing gekomen, dan moeten er toch velen zijn, die te weten kunnen komen, dat die verfstof koedoe-djirek is, daar megkoedoe-rood b.v. ook gebezigd wordt voor de kleuring van

HOTEL „DE TWEE STEDEN” | RESTAURANT „DE TWEE STEDEN”

Buitenhof   Telefoon Nos. 15950 - 15951 - 10062   's-Gravenhage
FAMILIE HOTEL EERSTE RANG IN HET CENTRUM DER STAD
 The Dansant — Diner Concert
 Roemeensch Orkest   5104
 Uitstekende Keuken
GERENOMMEERDE WIJNKELDER

Speciale tarieven voor langdurig verblijf
 Kamers met stroomend water en prive bad

weefsel draden, waarop bij onderdompeling in een kuip die verf wel pakt, terwijl toch ook de methode van het inwrijven met die verf door velen, helpers en anderen, gemakkelijk afgekeken kan worden.

Na alles, wat ons in den allerlaatsten tijd onder oogen gekomen is, duiden, naar wij meenen, de uittalingen van genoemde kampoenglieden er dan ook slechts op, dat zij in 1920 nog wel heugenis hadden van het feit, dat vroeger, en dit dan ook vrij lang reeds geleden, in die kampoengs batikdoeken met rood erin vervaardigd werden, maar dat zij er zich geen rekenschap van hebben gegeven, waarom men vroeger die bewerking heeft laten varen.

Een beschouwing van de doeken der familie Petri, dien van Afb. 8 bij ons artikel in Indië O en N. en van de Djambi-saroeng, door Prof. van Eerde medegebracht, heeft ons n.l. de overtuiging geschonken, dat men daarin werkstukken heeft te zien uit een bloeiperiode der batikkunst in genoemde kampoengs.

Waar met het aanbrengen van rood en blauw tot zwart in batiks, als hier genoemd, ook veel meer moeite, zorg en tijdverlies is gepaard gegaan — het roodverven eischt een dagenlange behandeling — dan met de eenvoudige bewerking van tegenwoordig der doeken in bruinegaderd geel en blauw*, zijn die batiks ook veel prijziger geweest en hebben ze zoo waardevolle stukken van kleding gevormd.

Zoo'n bloeiperiode in die kunst nu is o.i. alleen terug te brengen tot een tijd, waarin Djambi nog een sultanaat was en waarin de vorst met al zijn vrouwelijke en mannelijke verwanten en volgelingen zich de weelde van het aanschaffen van fraaie ikat- en batikdoeken konden veroorloven.

En waar men nu zoowel bij de ikat- als bij genoemde batikdoeken, thans tot ons gekomen, met uitingen van hoogste bekwaamheid in het bewerken ervan te doen heeft, zoo wil het ons voorkomen, dat het ontstaan der batikkunst in het Djambische ook tot een veel verder afgelegen tijdstip moet worden teruggevoerd, dan de zeglieden van den Heer van der Kam het zich hebben voorgesteld, en dat zoodoende ook in andere opzichten hun mededeelingen, op het verleden betrekking hebbende, niet geheel te aanvaarden zijn.

Wij stellen het ons dan ook voor, dat pl.m. 50 jaar geleden, d.i. volgens genoemde zeglieden de begintijd van het batikken op Djambi, de batiks in rood er reeds werden vervaardigd, mogelijk zelfs reeds lang te voren, en dat zoodoende nog een lange ontwikkelingsperiode eraan voorafgegaan is, om tot dien graad van vaardigheid in de kunst te kunnen geraken, terwijl het verval daarvan, zoo niet reeds eerder, in hoofdzaak zal zijn ingetreden, toen, nu reeds 30 jaren her, de laatste sultan afstand van zijn waardigheid deed en daarmede aan de kansen op een verder voortbestaan van die kunst opeens ernstig afbreuk werd gedaan.

Wij hebben trouwens in nog meer recenten tijd op Bali een zelfde proces van teruggang in kunstbeoefening en kunstvaardigheid kunnen gadeslaan als gevolg van de verdwijning der vorstenregeringen aldaar²⁾.

Hoe hebben wij ons nu den toestand op batikgebied ter hoofdplaats Djambi in den tijd voorafgaande aan het verval der kunst te denken?

Waar wij in ons artikel: „Een batik van Djambi“ de door den Heer Adam aan het Koloniaal Inst. geschonken, bijzonder fraaie sléndang bespraken in gaderd lichtgeelbruin op blauw en met palmetten

*) Zie terzake ons genoemde tweede artikel in Ned.-Indië O. en N.

2) De beide laatste opmerkingen van den schrijver toonen duidelijk aan, hoe hoognoodig het is, dat het Indische Gouvernement ook in dit opzicht de plaats inneemt dier vroegere n.landsche vorsten: de inheemsche Kunst aan te wakkeren. De vaardigheids bezitten de Kunstnijveren nog wel, doch deze komt eerst tot uiting, wanneer zij daadwerkelijk gewaardeerd wordt. Red.

in de hoeken, een doek, hetwelk later vervaardigde exemplaren van sléndangs in een soortgelijk patroon, maar zonder palmetten, geheel achter zich laat, wezen wij er reeds op, dat die geheel thuishoort in een sfeer, waarin de batikunst hoofdzakelijk ten behoeve van aanzienlijken werd uitgeoefend, zodals ook de later uit Djambi verkregen berichten het zelfs voor het heden nog melden.

Wij stellen ons zoo dan ook een tijd voor, waarin zoowel rood als bruinegaderd geelbruin met blauw gekleurde doeken voornamelijk werden gebatikten ten behoeve van de sultanfamilie en haren aanhang, wonende ter plaatse zelf.

De min of meer vreemd te achten uitvoer van in Doesoeng Tengah vervaardigde batiks (en vroeger ook ikats?) naar het Djambische binnenland, zou een aanvang genomen kunnen hebben in den tijd, dat de reeds in 1858 van den troon vervallen verklaarde en naar het binnenland uitgeweken Sultan Taha zich daar vestigde, er een soort nevenregering uitoefende naast die van den Sultan en gedurende lange jaren tegenover de bevolking groot gezag behield, waarbij aan te nemen is, dat hij er daar ook een zekere hofhouding op na hield, totdat hij, vanaf 1901 door onze troepen opgejaagd, in 1904 sneuvelde.

5039

Sedert zouden dan aanzienlijke hoofden in de binnenlanden zich ook aan het dragen van luxe-kleding gewend kunnen hebben.

(Bij de familie Petri zagen wij op een foto van twee hoofden te Sarolangoen, in schilderachtige kleedij, voorkomende in een afschrift der „Nota van bestuursovergave“ van den Resident Petri, waarvan de band met een lap van een Djambisch ikatdoek was omkleed, hoe de broek van één dier hoofden van tjindaistof was met een met gouddraad doorweven randgedeelte en van den ander, naar het ons wilde voorkomen, van gebatikte stof.)

Toen nu wegens de verdwijning van het sultansbestuur de vraag naar luxekleding wel spoedig op den achtergrond moet zijn geraakt, zal daardoor in de eerste plaats de vervaardiging der vrij dure batikdoeken in rood (en van ikatdoeken) getroffen zijn en kan dit dan ook geheel verklaren, hoe reeds lang niemand meer tot de uitspraak is gekomen, waarvan hiervoren melding werd gemaakt.

De vervaardiging der goedkoopere, hoewel ook fraaie, doeken in bruinegaderd geel en blauw is dan sedert, zij het ook op kleinere schaal, nog in stand gebleven tot op den huidigen dag en dit vrij zeker, omdat ze niet bedreigd is kunnen worden door een import, die zich hoofdzakelijk gericht zal hebben op een voorziening in de behoefte aan kleding van het gewone volk, dat ter plaatse die batiks in het geheel niet schijnt te dragen.*)

*) Aan een kort vervolgedeelte, in het bijzonder handelende over Palembang, zal wellicht eerst over eenigen tijd plaats verleend kunnen worden.

G.

Streng discretie, accurate bediening, prima kwaliteiten en soepele betalingsvoorwaarden zijn de factoren, waardoor ieder Repatriërende bij voorkeur koopt in

Magazijn „De Residentie”

LANGE BEESTENMARKT 119-127 5080

DEN HAAG - TEL. 15555

GROOTE SORTERING DAMES- en HEERENKLEEDING MEUBELN - BEDDEN - RADIO ENZ. ENZ. ENZ.

Van Week tot Week.

Van Dinsdag 31 December 1929 tot Maandag 6 Jan. 1930.

Aan H. K. H. Princes Juliana, die o. a. den 30sten j.l. Haar laatste tentamen in het volkenrecht met goed gevolg aflegde, is door den Senaat der Leidsche Universiteit het eere-doctoraat in de letteren en wijsbegeerte verleend. Prof. Dr. J. Huizinga, decaan der genoemde faculteit, is als promotor aangewezen. Wij bieden H. K. H. eerbiedig onze gelukwenschen aan.

De heer H. Lorentz, de vroegere explorateur van Nieuw-Guinea, heeft als eerste Nederlandsche Gezant bij de Regeering der Unie van Zuid-Afrika, zijn geloofsbrieven aan den Gouverneur-Generaal te Pretoria overhandigd.

Naar aanleiding der verscherpte, verderfelijke propaganda in den laatsten tijd gevoerd, heeft de politie op Zondag 29 Dec. j.l. door geheel Ned. Indië invallen en huiszoekingen gedaan, speciaal bij de leiders van de P. N. I. Veel papier werd in beslag genomen en verscheidene arrestaties verricht. Te veel streelen geeft kraakelen.

De gastheer, Pangeran Adipati Koesomo Joedo, herdacht met voldoening, ter gelegenheid van het te Solo bijeengekomen congres van het Java-Instituut, dat deze instelling tien jaar geleden werd opgericht en zich in voortdurenden groei en bloei heeft mogen verheugen.

Te Bandoeng is onder voorzitterschap van Riboel, oud-leider der P. N. I., een vereniging „Mitri Djawi” opgericht, wier doel en streven in de richting gaan der Indische Sociaal-democratische partij, dus revolutionair is.

Te Batavia vergadert het Congres van het Ned. Ind. Onderwijzers-Genootschap.

Ter Oostkust van Sumatra werd op de onderneming Poeloe Mandi door een Javaanschen contractant een aanslag gepleegd op een Japanschen assistent en op de onderneming Soengei Roemia viel eveneens een Javaansche contractant den assistent Macintosh aan. De aanleiding zou in beide gevallen eene nietige zijn geweest. Snelle en voorbeeldige berechting wordt eisch.

Een degelijk samengestelde Amerikaanse studie-commissie heeft Ned. Indië bereisd en bestudeerde de mogelijkheid van den import van versch. Californisch fruit naar die gewesten. De Ned. Ind. pers spoort de Regeering aan hieruit leering te trekken in verband met de bevordering der vruchtenteelt en export.

Het radio-station der Kon. Marine op Lang-eiland (Krakatau), is tengevolge van onvoorzichtig omgaan door het personeel met benzine totaal afgebrand. Eveneens werden de woningen van het personeel in de asch gelegd. Dadelijk is aan Soerabaja om een nieuw station gevraagd. De stagnatie in den radiodienst zal ongeveer 14 dagen duren. Inmiddels is het kuststation Pasoeran voor den radiodienst tijdelijk opgesteld.

De Gouverneur van Sumatra's Oostkust, de heer L. H. W. van Sandick, heeft het voornemen op 5 October 1930 naar het vaderland terug te keeren. Ongetwijfeld zal men slechts noode afscheid nemen van dezen hoogst bekwamen, krachtigen bestuurder, die toonde aan een ruimen blik, gerechtigheid en een gezond economisch inzicht te paren en die zich met volle toewijding gaf aan de behartiging der veelzijdige belangen van zijn gewest en diens veel-rassige bevolking.

Het Volksraadslid Middendorp heeft aan de Regeering, in verband met de gehouden huiszoekingen enz. bij leiders van de P. N. I. vragen gesteld, die, goed beschouwd, op onwelvoegelijke wijze insinueren op een verkeerd beleid van het hoogste Gezag in Ned. Oost-Indië.

Het College van Gedelegeerden van den Volksraad heeft met algemeene stemmen eene motie aangenomen om de Regeering te verzoeken op den openingsdag van den Volksraad op den 10den a.s. inlichtingen te verstrekken inzake de genomen actie tegen de P. N. I.

Het Volksraadslid mr. Fruin heeft aan de Regeering gevraagd of zij niet eindelijk den tijd gekomen acht voor den procureur-generaal om requisitoir te nemen tegen de P. N. I., teneinde die strijdig te verklaren met de openbare orde (waardoor dus de vereniging verboden zou worden) en voorts, of de Regeering bereid is, in afwachting daarvan, het recht van vergaderen over geheel N. O. I. voor de P. N. I. te beperken.

Volgens de Javabode, zou uit de in beslag genomen papieren zijn vastgesteld dat er wel degelijk plannen beraamd waren tot het veroorzaken

NEUTRALE SCHOOLVEREENIGING „SWEELINCKSCHOOI”
1ste SWEELINCKSTRAAT 22-24 - DEN HAAG

MEISJESSCHOOL VOOR LEERLINGEN VAN 6 TOT PLM. 19 JAAR - KLEINE KLASSEN

L. O. met Fransch en Handenarbeid. MULO opleiding A en B. Hoofd, Meijuffrouw M. A. G. STEFFELAAR. Inlichtingen verstrekt gaarne Mevrouw E. CH. STAMM'LER-Böttger, gewezen Directrice der 1ste Lagere Meisjesschool, Koningsplein, Oost. Weltevreden, Schuytstraat 217, Den Haag. 5100

van relletjes gedurende den nacht van 1 op 2 Januari j.l.

Tot nieuwe leden Gedelegeerden van den Volksraad zijn benoemd de H.H. Ratulangi, Ten Berge en Khouw Kim An, inplaats van de drie afgetreden, H.H. Djajadiningrat, Koesomo Joedo en Dr. Schmutzer.

De luchtlijn Batavia-Singapore v.v. zal waarschijnlijk op 1 April geopend en spoedig daarna naar Medan worden doorgetrokken.

Naar verluidt beoogt de Regeering binnen 4 jaar 40 radio-stations op eenzame posten in de Buitenbezittingen op te richten.

Ir. de Jong, de dir. v. Gouws. Bedrijven, is voornemens om 9 April a.s. met verlof naar Europa te komen.

Eene motie-Kiës, de Regeering uitnoodigende spoedig over te gaan tot de instelling van reservaten voor flora en fauna — naar het voorbeeld van het Parc National Albert in de Congo — is door de Gedelegeerden v. d. Volksraad aangenomen.

De mijn-opziener Schmitz is in een mijsgang van de mijn Lebong-Datai door een koelie doodgestoken.

De officier van gezondheid Dr. F. E. van der Gugten is, voor zijn moedig gedrag gedurende de Padangsche aardbeving van 1927, benoemd tot ridder in de Militaire Willemsorde.

*) Hoofdzakelijk ontleend aan Aneta en de N. R. Crt.

unst, Kunstnijverheid en Huisvljt

BOEATAN-TENTOONSTELLINGEN.

De expositie in de Toonkamers van Oost- en West-Indische Volkskunst, Heulstraat 19 te 's-Gravenhage, aër jongste Indische Jubileum-geschenken van de Koningin-Moeder, welke daar veel wonderend bezoek hebben getrokken, behoort al weder tot het verleden.

In „Het Vaderland” van Vrijdag 20 Dec. j.l. lazzen wij:

„Moelijk had men voor deze prachtige voorbeelden van Indische kunst een passender „omgeving kunnen vinden. Hier, in hun eigen „sfeer, kwamen zij ten volle tot hun recht.”

De Raad van Beheer van Boeatan is terecht Hare Majesteit ten zeerste dankbaar voor dit bewijs van groote belangstelling in zijn streven: de fraaie Indonesische kunst-handwerken meer bekend en bemind te maken.

In de „Haagsche Vrouwenkroniek” (weekblad voor de ontwikkelde vrouw) schreef de kunst-criticus R(oeland van Ruyven):

„Een bezoek aan „Boeatan”, in de Heulstraat, is altijd der moeite waard, maar het is zulks dubbel als 't een speciaal-tentoonstelling houdt, zooals thans 't geval was en als men dan 't voorrecht heeft door mevr. Van Beresteijn-Tromp, de presidente, te worden rondgeleid en door haar onderhoudende explicaties nader omtrent de materie en de fabricatie ervan wordt ingelicht, krijgt zoo'n bezoek bijna cultureele betekenis. De laatst aangekomen Jubileum-geschenken van H. M. de Koningin-Moeder, die deze ter expositie in Boeatan welwillend afstond, zijn wel de elou der tentoonstelling; wij bewonderden er in 't bijzonder een prachtig kunststuk van houtsnijwerk, een kamerschut, en een zilveren koelvat van kunstig drijfwerk, zoomede enkele zilveren doozen en schalen, die wel zeldzaam rijk uitgewerkte proeven zijn van de edelsmeedkunst der kunstenaars in Insulinde. De buitengewoon kostbare uitstalling, decoratief opgesierd met enkele gewezen doeken, eveneens geschenken, de Koningin-Moeder aangeboden, had veel bekijks, en bood ons gelegenheid tegelijk „en passant” den rijken voorraad Indonesische Volkskunst in de Toonkamers in oogenschouw te nemen.

„Een „tea” in Boeatan, waar men tevens „culinair Indië” kan genieten, wordt in zijn charme wel verhoogd door de nabijheid van al die decoratieve schoonheid. Men noteere in zijn Kerstagenda eens 'n middagbezoek aan dit kleine, intieme centrum van Oostersche kunst; dat is heusch iets voor deze dagen van logé's en gasten; een dergelijke „tea-room” op

artistieken grondslag kan men alleen in een stad als Den Haag vinden!”

Boeatan had dan ook gedurende de Kerstvacantiedagen niet te klagen over gebrek aan bezoek. Dikwijls bleken de zaaltjes veel te klein.

Thans is er weer een nieuwe tentoonstelling en wel: eene van Toradjasche volkskunst. Voor het uitstala-raam hangt op den achtergrond in zijn volle lengte van ongeveer 6 Meter een dier kleurig gestreepte Rongkong-ikatweefsels, echte parade-doeken, terwijl aan den zijwand een nog decoratiever ikatdoek hangt, uit Masamba afkomstig, gelijk de beide, die op den vloer het model der Toradja-woning flankeren. Hetzelfde polychroom snijwerk, dat de wanden van dit huis versiert, is door de Toradja-hout-snijders ook met succes aangebracht op voorwerpen voor huiselijk gebruik, o. a. op doozen en vruchten-schalen. En niet minder kunstvol is hun bamboe-snijwerk, dat te bewonderen valt op fluiten en kokers in de meest verschillende afmetingen, welke men voor allerlei doeleinden, o. a. tot berging van oorkonden en andere waardevolle papieren, voor sigaren of sigaretten, voor poeder of bonbons, voor naalden of spelden enz. kan benutten. In iedere omgeving zijn zij een sieraad en voor een luttel bedrag bij Boeatan te koop.

DE DERTIENDE ETHNOLOGENDAG
in het Koloniaal Instituut te Amsterdam.

Met groote belangstelling werden op Zaterdag 4 dezer de zeer interessante voordrachten gevolgd, welke in de afdeeling Volkenkunde van het „Koloniaal Instituut” onder presidium van den onlangs van zijn studiereis naar Indië teruggekeerden Directeur, Prof. Van Eerde, werden gehouden op den dertienden „Ethnologendag”. De agenda vermeldde de volgende onderwerpen:

- 1°. Mr. J. G. HUYSER: Bronsalliages in Nederl. Indië”, met demonstratie van enkele Hindoe-bronzen en bronzen van later tijd uit Java, Sumatra, enz.
- 2°. C. LEKKERKERKER: a. „Een merkwaardige toepassing van de adat der kinderverdeeling bij de Makasaren”, en b. „Verbodsbepalingen omtrent vrouwelijke en mannelijke fokdieren in Nederl. Indië”.
- 3°. B. M. GOSLINGS: Demonstratie van enkele ethnografica, in het bijzonder van messingen beeldjes uit den na-Hindoe-tijd, geïnspireerd op beeldhouwwerk van Tjandi Soekoe.
- 4°. C. H. DE GOEJE: „Klasse-indeelingen bij de Arowakken en andere volken”.
- 5°. Dr. F. H. G. VAN LOON: „De psychologisch-psychiatrische voorbereiding der Expeditie Thurnwald naar Tanganjika (Oost-Afrika) in 1930”.
- 6°. Bezoek aan de tentoonstelling van nieuwe aanwinsten van het Koloniaal Instituut.

De meesten dezer voordrachten werden door desbetreffende voorwerpen, lantaarnplaatjes of tabel len verduidelijkt, terwijl ook door de discussies, die er op volgden, de behandelde onderwerpen van verschillende kanten werden belicht.

Daar later door het Koloniaal Instituut voor belangstellenden korte verslagen van het verhandelde zullen worden uitgegeven, hopen wij er ook hier nog eens op terug te komen.

Het laatste punt der agenda: Bezoek aan de tentoonstelling van nieuwe aanwinsten, was voor ons niet het minst belangrijke.

Onder geleide en toelichting van Prof. Van Eerde en den ingewijden Conservator, B. M. Goslings, mochten wij, behalve de Djambi-batiks, een lange reeks van buitengewoon interessante weef-toestellen uit de meest verschillende streken en een rijke verzameling weefsels bewonderen, 't een al belangwekkender en mooier dan 't ander. Ten volle beamen wij dan ook wat onlangs daarover in de dagbladpers stond vermeld:

„Reeds een globaal overzicht van het geheel geeft den indruk van een graad van volledigheid, zooals alleen onder gunstige omstandigheden te bereiken is; een collectie in het land van toekomst”, verzameld gedurende een reis door een groot deel van den Indischen Archipel en aankopen op een tentoonstelling ter gelegenheid van het 4e Pacific-Science-Congress te Batavia, waar een groot aantal

*) Dit is een drukfout, er was „herkomst” bedoeld. Maar moge dit een profetie zijn: dat Indië ook het land van toekomst voor de volkskunst worden zal. — Red.

weefstoestellen en weefsels uit alle oorden van den Archipel was verzameld.

„De groote zaal op den derden omgang van het Volkenkundig Museum is in een twintigtal vakken afgedeeld, terwijl over de geheele lengte van de zaal een breede middenloop is opgehouden, waarop het meerendeel der weefstoestellen is uitgesteld.”

Een herhaald bezoek aan deze belangrijke tentoonstelling kunnen wij ten zeerste aanbevelen.

Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschr.

I. Uit de Europeesche Pers.

„Empire feeling.”

Het Departement van Buitenlandsche Zaken in Nederland werkt in een zeker aureool van onaanstaarbaarheid; het staatkundig leven in Nederland is de laatste decennia geheel naar binnen gericht. N. h. i. van *De Loc.* (28 Nov. „Voorposten”) hield vooral een ontstentenis van nationaal zelfvertrouwen de buitenlandsche politiek verwijderd van de publieke deelneming en belangstelling. Het Rijk ondervindt daarvan thans de gevolgen. Ieder, die waarneemt hoezeer o.m. het productieverloop van belangrijke Indische voortbrengselen sterke en voortdurende buitenlandsche aandacht heeft, moet tot de slotsom komen: dat de beteekenis van *Nederland met zijne overzeesche gebiedsdeelen* als één in het wereldbestel zeer belangrijk Rijk in het buitenland eerder is gezien dan in breede kringen in Nederland zelf. Dit „*empire feeling*” in zijn nieuweren vorm van een door gelijkgerichte deelen gevormd Rijk breekt geleidelijk baan en de conceptie van een uit gelijkwaardige rijksoorden gevormd Koninkrijk der Nederlanden zoowel in het Moederland als in de overzeesche gewesten wordt thans als staatkundige doelstelling velen vertrouwd. Buitenlandsche en koloniale politiek grijpen ineens. Het doelbewuste buitenlandsch beleid, dat mede door de positie van de overzeesche deelen des Rijks gevegd wordt, zal alleen dan gevoerd kunnen worden indien men zorg draagt te beschikken over voorposten, aan wier oriënteerende en informatieve waarde niet kan worden getwijfeld. Zoo zouden b.v. onze consulaten-generaal te *Singapore* en te *Shanghai*, brandpunten van eene voor Ned.-Indië zeer bedenkelijke propaganda, veel beter toegerust moeten worden. Te *Honoloeloe* op Hawaii worden centra gevormd van Pacific-politiek, waarbij Ned.-Indië het grootste belang heeft. De Regeering in Nederland en de Regeering in Indië dienen te beschikken over tijdige, volledige en betrouwbare informatie omtrent alle gebeurtenissen, alle toestanden en alle stroomingen in de landen, welke Ned.-Indië omringen.

De Loc. schrijft over „De internationale zee-lieden-conferentie” te Genève (25 Nov.) en „Het Verre Oosten” (30 Nov., blz. 51), het *Bat. Nwsbl.* over „China” (2 Dec., Weale), het *Soer. Hbl.* over „Koloniaal lessen” (25 en 26 Nov.), „Maritieme problemen” (26 Nov., Villanus) en „Ned. en Indië en de vlootconferentie” (27 Nov.), *De Sum. Post* over „Ford in Z.-Amerika” (2 Dec.) en „Egypte” (3 en 4 Dec.).

Geen opgelegde productiebeperking.

Het vertrouwen in Genève neemt toe — naar het oordeel van het *Soer. Hbl.* (30 Nov., 2de bl.) — omdat Genève telkens weer beter blijkt dan het leek. De voortreffelijke en conscientieuze *Grimshaw* b.v. heeft bij zijn onderzoek in *Ned.-Indië* voor het Internationaal Arbeidsbureau, de fout der eenzijdigheid weten te vermijden, en zoo is een rapport ontstaan, dat ons reden tot voldoening geeft over het feit, dat Genève aan Ned.-Indië zooveel aandacht heeft gewijd. Het leverde wel een zeer treffende proef op de som, dat wij met onze dingen voor den dag kunnen komen. Wat Ned.-Indië op deze wijze heeft ervaren, geldt in de algemeene politiek voor de geheele wereld. Genève scheen een onderonsje te worden van de groote rijken. Langzaam maar zeker is er een openbare meening in den Volkenbond ontstaan, die sterker is dan het egocentrische denken van bepaalde staatslieden; ook de groote landen brengen nu offers aan het algemeene doel. De ontwikkeling ten goede, die zich op allerlei gebied vertoont, o.a. ook ten opzichte van de behandeling van het *opiumvraagstuk*, ontslaat ons echter niet van den plicht, voortdurend op onze hoede te zijn voor zelfzuchtige aanslagen van belanghebbende mogendheden. Want ten slotte zijn het geen idealisten, die te Genève als vertegenwoordigers der regeeringen bijeenkomen, maar staatslieden, die vooral bereid zijn aan het algemeen belang mee te werken, als daarmede de belangen van hun land gediend zijn. Terwijl Loucheur ervoor strijdt, dat de douane-belemmeringen zullen worden verminderd of opgeheven, strijdt hij tegelijkertijd voor een soort kartelleering, ja zelfs *ransoeneering van de wereldproductie* op allerlei gebied. Om het Etropa mogelijk te maken dure

ALLE Wijnen Gedistilleerd en Limonade van

zijn voorhanden bij de navolgende firma's:

5111

DEN HAAG:

N. V. DUYNSTEE's Wijnhandel, Spui 250, Telefoon 16413
 N. V. ENGELS' Wijnhandel, Suezkade 48, Telefoon 32694
 HENRI VLEK, Hoofdkantoor, Herderstr. 24, Telefoon 10839
 HENRI VLEK, Filiaal Goudenregenstr. 206, Telefoon 38044
 N. V. VLEK's Wijnhandel, Theresiastr. 88, Telefoon 70100
 Wijnhandel LEEUWENDAAL, Oranjelaan 4, Telefoon 18755
 RIJSWIJK: HENRI VLEK, Filiaal Pansierstraat 33, Telefoon 51962
 SCHEVENINGEN: HENRI VLEK, Filiaal Pansierstraat 33, Telefoon 51962
 VOORBURG: Wijnhandel v. d. KRUK, Willemstraat, Telefoon 78171

bietsuiker te fabriceren, zou men den streken, waar de *suiker* veel goedkoper kan worden voortgebracht, beperkingen moeten opleggen. Dit is, wat de vrije handel juist niet wil: kunstmatig verplaatsen van productie, niet naar de eischen der wereld-economie, maar naar de eischen van speciale nationale belangen. De labour-minister Graham nam hiertegenover een Manchesteriaansch standpunt in, door te zeggen, dat deze dingen beter aan het particulier initiatief kunnen worden overgelaten, aan de trusts en kartels, die zich zonder overheidsbemoeiing vormen. Dit antwoord geeft eenige gerustheid, dat men niet zal probeeren bij internationaal verdrag de verarming der wereld kunstmatig te regelen.

Wij vestigen de aandacht op *De Loc.* (27 Nov., blz. 33 „Tariëfmuren”; 28 Nov., blz. 3 „Arbeid”), de *Java-Bode* (27 Nov., „Werving en emigratie”, II), de *Deli Crt.* (5 en 6 Dec., „De Malaise”) en *De Sum. Post.* (3 Dec., „Wantoestanden”).

Een woord tot de nationalist.

In het *Soer. Hbl.* (29 Nov., 2de bl.) schrijft *Oud-Opheffer* thans „Een woord tot de nationalist”. Hij spaart ook ons, Nederlanders, als eerlijk historicus, den spiegel niet. Onze tekortkomingen in Indië sproten z.i. voort uit winzucht, die van de Inlandsche Hoofden uit kinderachtigheid. Blank en Bruin kunnen elkaar veel verwijten naar het hoofd slingeren; beide partijen moeten nederiger zijn. Waar is jullie Brotoyoedo, heeren politici — zoo vervolgt Schr. —; waar is jullie Douwes Dekker, wiens woorden jonge Hollanders naar Indië deed gaan om Slijmeringen naar den keel te vliegen? Jonge kerels, die den smaad, dat er een roofstaat ligt tusschen Dollart en Schelde, wilden te niet gaan doen. Waar is jullie Van Deventer, die aantoonde, dat wij Hollanders een eereschuld hadden in te lossen. Wij zijn er mede bezig. Hygiëne, onderwijs, landbouwvoorlichting en pogingen om jullie zwakste plek: economisch inzicht, te verstevigen. Het Kapitaal helpt met bijdragen van honderdduizenden mee om irrigatie te brengen. Zeker, ook met het oog op gewin, niet geheel belangeloos; dat zijn alleen de geestelijke leiders en vele van jullie brave goeroe santri. Ik las met zeker genoegen jullie gedenkboek, omdat de opstellen goed waren. Ja, eenzijdig geschreven met pennen, die wat veel in venijn gedoopt waren, doch de jeugd is nu eenmaal heftig, opbruisend, eenzijdig. Ik wist het óók beter dan mijn vader, toen ik 20 jaar was. Jammer, dat velen Uwer hun ouders zoo'n verdriet aangedaan hebben. Wat mij bijzonder gehinderd heeft, is, dat Raden Mas Noto Soeroto, de dichter, door jullie uitgestooten is. Hoeveel Hollandische harten gingen uit naar dien Oosterling, die zoo zuiver roerend aantoonde, dat fijne, mooie snaren, ook trillen onder een bruine huid. De geschiedenis is daar om te leeren, doch er wordt zoo weinig nut getrokken van haar lessen. Laten de heftigen uit de Nationalisten eens nagaan, hoe gróót het nuttig effect is geweest van Roorda van Eysinga's klewang-wettende gezangen en hoe groot dat van Van Deventer's brochure *Eereschuld*. De krijgsgzangen hebben het bloed van jonge kerels een oogenblik sneller doen kloppen, maar het nut voor Kromo was nihil. Van Deventer's kalm betoog bracht grijze, bezadigde mannen tot inzicht. Een bos van schaamte werkt zoo oneindig dieper op een gemoed in, dan een oogenblik versnelde polslag. Vergelijk het effect op de begrotingscijfers door de verzen van Brotoyoedo en door de brochure van Van Deventer. Ik hoop, dat de ontvoogding eerst volledig zal zijn, als de pupil inzicht, dat de voogd nog zoo dom niet was. Zoolang hij tegen zijn voogd te keer gaat, nijdig op hem is, het veel beter weet, is dit een teeken, dat de pupil nog te jong is om meerderjarig verklaard te worden.

De *Deli Crt.* geeft verslagen van een „Lezing over nationalisme” (5 Dec., ir. Fournier), van een zitting van den „Landraad” (2 en 3 Dec.) en van „De moord op Groeneboom” (4 Dec.), het *Bat. Nwsbl.* constateert „Ondank voor dank” van de zijde der nationalist (30 Nov.) en vertelt van „Het boek Djaka Lodang” (27 Nov.).

Moskou wacht.

In een bespreking van de communistische arbeiders-conferentie te Shanghai wijst *De Loc.* (27 Nov., blz. 31) er op, dat men in sommige kringen, waar men het bedenkelijk karakter der in Indië tegen ons

Gezag gevoerde propaganda inziet, geneigd is om al te grif de extremistische actie van sommige nationalistische leiders te vereenzelvigen met communistische propaganda. Dat is, wordt dan populair gezegd, „*één pot nat*”. Maar de moeilijkheid is juist dat men in dat extremistische brouwsel het communistische piment *niet* kan ontdekken. Tot dusver zijn werkelijke relaties van extreme leiders met Moskou juist niet vastgesteld; tot dusver is van eenig contact van P. N. I. en P. S. I. met Moskou juist *niet* gebleken; zelfs in het geval van mr. Koesoema Soemantri is het twijfelachtig of dit bewijs geleverd kan worden — kortom: men doet er verkeerd aan de extreem-nationalistische actie te vereenzelvigen met de communistische. De moeilijkheid is juist, dat men de aangrijpingspunten der laatste zoo zelden vindt; en haar contact met de eerste niet kan vaststellen. Men moet van verreweg de meesten, zelfs de felste extremisten hertelende, aannemen, dat zij zich vrijhouden van communistischen invloed; dat zij werkelijk meenen een geheel ander doel te dienen en hun eigen extreem-nationalisme geenszins met communisme willen verwarren. Dat zij in hunne actie meer en meer dezelfde methoden, dezelfde tactiek, dezelfde wapenen bezigen; dat hun actie den bodem bereidt voor die andere en dat die extreem-nationalistische propaganda, zoo niet tijdig ingegrepen wordt, tot dezelfde gevolgen voert, staat vast. Doch men zou den toestand verkeerd voorstellen, en zijne complicaties onderschatten, indien men het deed voorkomen, alsof rechtstreeksche relaties tusschen extreme-nationalisten en communisten aantoonbaar waren.

Op de conferentie te Shanghai bleek het bestaan van contactpunten met Ned.-Indië opnieuw. Het „Pan-Pacific Trade Union Secretariat” is een orgaan van de Derde Internationale, en de hoofdleiding wordt dus in Moskou gevoerd. In het Oosten heeft men drie centra: Shanghai, Sydney en Wladivostok. De organisatie is bestemd om in Oostersche landen, koloniale en andere, revolutie te veroorzaken. Op de conferentie waren afgevaardigden van Java en Sumatra; zij verzekerden, dat zij aanhang hebben, vooral op Sumatra; hunne organisaties werken in het geheim en relaties worden onderhouden met Singapore als centrum. De feiten zijn niet verontrustend, zoolang men van de waakzaamheid der Regeering overtuigd kan zijn. Dit is ten aanzien van deze ondergrondse communistische actie voorzeker het geval; doch het feit dat zij bestaat vormt nochtans een aansporing om andere actie, welke er geen rechtstreeks verband mede houdt maar die er wel den bodem gunstiger voor maakt, eveneens krachtiger te bestrijden. *De Loc.* waarschuwt dat men niet talme, want Moskou wacht zijn kans.

De verkoop van vergiften.

De verkoop van vergiften in Indië is eigenlijk absoluut verboden. Men zie daarvoor art. 82 en 84 van het Reglement op den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst, het laatst aangevuld in 1922. Art. 84 luidt: „De verkoop van vergiften op de Inlandsche *pasars* wordt bij eene afzonderlijke verordening door den Gouverneur-Generaal geregeld.” Maar nu is het juist de aardigheid, dat deze verordening nog steeds niet bestaat. De *drogisterijen* mogen zonder eenige belemmering vrijelijk alle mogelijke vergiften in het groot verkoopen, terwijl de *apotheker* alleen mag verkoopen aan bij hem bekende personen op schriftelijke en onderteekende aanvraag, met opgave van het doel, waartoe de vergiftige zelfstandigheden moeten dienen (Art. 13 Wet op de Artsenijbereidkunst en Art. 67 Reglement B. G. D.), Art. 14 W. A. (Art. 68 B. G. D.) eischt dan nog dat de aflevering in een daarvoor bestemd register wordt geboekt. Wat komt hiervan in de practijk terecht? De meeste apotheken leveren cyaankali per K. G.-verpakking aan iedereen af, want er kraait toch geen haan naar. Zij zondigen hiermede tegen de wet en het reglement B. G. D. doch wie moet daarop toezicht uitoefenen? Dezelfde Overheid, die in art. 83 B. G. D. aan ieder niet-apotheker nu ineens wel het recht toekent om zooveel mogelijk giftige zelfstandigheden af te leveren, mits in „origineele” verpakking. En dit is het geval met strychnine, phosphorus, cyaankali enz. Het is nu toch werkelijk tijd, dat de Regeering eindelijk de maatregelen neemt, die zij in 1922 reeds heeft aangekondigd. (*Soer. Hbl.* 11 Nov. 2de bl. en *De Loc.* 25 Nov., blz. 7).

Het *Soer. Hbl.* vertelt van „Het dagga-gevaar

in Zuid-Afrika" (20 Nov., tabak van Indische hennep), de *Deli Crt.* van den strijd tegen opium (25, 26 en 29 Nov.), *De Sum. Post* van „Een zonderling Japansch schip", met opium (5 Dec., 3de bl.).

II. Uit de Inheemsche en Maleisch-Chineesche pers.

Verschillende onderwerpen.

In het Moslimsche blad *A l. Ha'q* wordt gewezen op den toenemenden afkeer voor den Islam bij de intellectuele jeugd, wat in hoofdzaak te wijten zou zijn aan het stelselmatig verbergen van de waarheden van den Islam voor de jeugd.

Het nieuwe blad *An'gar* (helpers van den Profeet), opgericht tot het propageeren en steunen van de P. S. I. onder de Javanen, vertelt van het voornemen van den voorzitter der P. S. I. Tjokroaminoto om zich uit het politieke leven terug te trekken. Op het a.s. congres zal een plaatsvervanger gekozen worden, waarvoor als kandidaten worden genoemd A. M. Sangadji en Dr. Soekiman.

In het blad *Kristen Dja wi* wordt gesproken over de gestorven C. E. P. en het ontstaan, in de plaats daarvan van de C. S. P. (Christelijk Staatkundige Partij), met de heeren mr. Van Helsdingen en Van Lonkhuyzen als voormannen. Voor de Christen-Indonesiërs is het zaak zich niet druk te maken over de gestorven en over de geborene partij. Voor hen bestaat de P. K. C. (Pakempalan Kaoem Christen), die thans een kwijnend bestaan heeft en vooruit gebracht moet worden.

UITRUSTING INDIEË
(ook voor Dames)

POLAK VAN DEVENTER

DEN HAAG
KORTE POTEN 11
SPUISTRAAT 50 5072

AMSTERDAM SOERABAJA
LEIDSCHESTRAAT 80 STEMMERIK & Co.
PRINSENGRACHT 707

Een inzender in hetzelfde blad zegt door het zeer uitgebreide aantal der Pasar malams den indruk verkregen te hebben dat de Javanen met opzet vanwege hun domheid als speelobject worden gebruikt. De tijdens de marktfeesten uitgegeven sommen kunnen beter aan wat anders besteed worden. Er wordt niets tegen gedaan als men de zakken der Javanen tracht leeg te plunderen, doch men vindt de Inlanders „nog kind" als ze om meer vrijheid vragen. De Regeering koestert dadelijk wantrouwen indien de Inlanders vereenigingen willen oprichten. Schrijver stelt hiertegenover de vele kwade gevolgen van den Pasar malam en hij hoopt dat er bepalingen worden geschapen die de uitplundering bij die gelegenheden zullen tegengaan.

De *Verkenner*, de voorpost van het Corps Inl. Bestuursambtenaren, bevat een artikel over volkskolonisatie naar de Buitengewesten, naar aanleiding van de hiervoor gemaakte propaganda. Gewezen wordt op de uitgestrektheden woeste grond op Java, waarmede begonnen zou kunnen worden.

In het nationalistische weekblad *Octoesan Sumatra* te Medan van 19 October wordt de vraag behandeld of de in Indië aanwezige rasgroepen tot eenheid kunnen worden gebracht. Het resultaat daarvan, zegt schrijver, zou zijn dat dan „Indonesië" ten spoedigste vrij zou zijn en de Nederlanders misschien „hun matten zouden willen oprollen en Indonesië aan zich zelf overlaten." De koloniale politiek echter, zegt hij, is een systeem om het rassensverschil te handhaven. Hiertoe werken de verschillende soorten scholen mede, hetgeen hij onder de aandacht der Indonesiërs brengt.

In het liberale blad *Pertja Selatan* van 12 October 1929 te Palembang, zegt een der redacteuren dat de onthullingen van ir. Baars over Rusland thans ook gegeven zijn door Paul Marion in het blad „L'Oeuvre." De laatste woorden van dien Franschman doen schrijver vermoeden dat het gebeurde in 1926 hier te lande ook slechts het gevolg is geweest van het werk der agents provocateurs van de Sovjets. De strijd tusschen Sardono en Soekandar c.s. thans in Boven-Digoel over de mislukking van den opstand wijst er al op, zoodat men dus gerust kan aannemen dat de overrompeling van de S. K. B. I. en de arrestatie van mr. Koesoema Soemantri eveneens het gevolg zijn geweest van het werk dier agents provocateurs. Schrijver waarschuwt de volksleiders tegen deze individuen

en wijst er op dat ook de P. N. I. van dezelfde overtuiging is als Paul Marion, en in geen geval als Lenin. Het blad *Soeloeh Koto Ampat* van de „adat-partij", te Sawahloento, bepleit de instelling van een landsbestuur in de Minangkabau volgens de Minangkabausche adat; om aan de eischen van den modernen tijd te voldoen moeten echter alle hoofden van de kampoeng-oudsten tot de negrihoofden toe, eenige ontwikkeling hebben opgedaan, minstens kunnen lezen en schrijven.

In het blad *Banteng Priangan*, orgaan der P. N. I. te Bandoeng, van 15 October 1929 wordt uiteengezet dat het meeningsverschil tusschen de sociaal-democraten en de nationalisten in Indië gaat om de vrijheid van Indonesië. Schrijver bestrijdt de bewering van den heer Stokvis als zouden alleen de Indonesische studenten in Nederland in dit opzicht tegenover de sociaal-democraten staan en niet de bewegingsmannen van Indonesië. De Perhimpunan Indonesia toch wordt erkend als de voorpost van het Indonesische nationalisme in Nederland; het vertrouwen van de P. P. P. K. I. in de P. S. blijkt uit het mandaat dat zij aan deze vereeniging gegeven heeft. Bovendien zou het volk van Indonesië die studenten immers niet

elke maand financieel steunen als het niets van hen hebben moest.

Het verbod van den Gouverneur van West-Java aan de militairen en politiedienaren om lid te zijn van de P. N. I., wordt in *Sipatahoenan*, orgaan der vereeniging „Pasoendan" te Tasikmalaja, een beknotten van de burgerschapsrechten der inwoners genoemd. Deze landsdienaren zijn buiten den dienst immers niet anders dan gewone burgers. Bovendien, waarom mag kolonel De Winter wel lid worden van de Vad. Club? Is het niet beter dat men degenen die te heftig op vergaderingen spreken, eerst waarschuwt alvorens hen te arresteren?

Onder het hoofd: „De botsing kan inderdaad niet worden vermeden", vertelt de *Soeloeh Rajat Indonesia* (orgaan der Indonesische Studieclub) van 23 October, van een Europeeschen en een Indonesischen meester in de rechten die samen wonen, omdat zij dat in Holland ook hebben gedaan. Op het arme hoofd van den Europeeschen jurist echter is een algemeene critiek van zijn landgenooten-collega's gevallen, omdat hij door dat samenwonen het prestige van de balie naar beneden haalde. Zulk een optreden beteeft minachting voor het streven der Regeering, die geen onderscheid van ras wenscht. Bovendien zegt schrijver, vergeten de critici het milieu waaruit de meesten hunner zijn voortgebracht en waarin zij zijn opgevoed.

Een schrijver in het neutrale blad *Bahagia* te Semarang van 21 October, zegt dat de actie der Inlandsche vereenigingen in het algemeen niet leidt tot een goed resultaat, vide de P. P. P. B., de Sarekat Rajat en nu de P. N. I. Dit komt doordat de aansporingen van de zijde der volksleiders bij de domme massa haat verwekken en de rust verstoren. Niet vrijheid is het eerste vereischte voor de eigen rasgenooten, maar wel economie, onderwijs en zedelijkheid. Daarom behoort men voornamelijk dit na te streven.

In Darmokondo (nationalistisch) te Solo, van 15 Oct., constateert men met blijdschap dat de Indonesische organisaties, o.m. in de P. P. P. K. I. vereenigd, zich met meer en meer ernst gaan toeleggen op de verbetering van het lot van het Indonesische volk en het Indonesische land. Een groote rem voor de verwezenlijking van het doel vormt wel de slechte economische toestand. Vaak gebeurt het dat menschen ter leniging dezer aardse noodden zich er toe leenen werktuig te worden van de reactie. In verband hiermede doet schrijver een beroep op de leiders om aan de geleiden een voorbeeld te geven in eenvoudig en bescheiden leven.

In hetzelfde blad wordt critiek geleverd op de twijfelachtige berichtgeving van *Aneta* omtrent de door de politie gestoorde vergadering te Bandoeng, omdat in het bericht in het midden werd gelaten wie de vergadering leidde (later is gebleken dat de leider een gewoon lid was van de P. N. I.) In verband hiermede wordt er op aangedrongen om plaatselijke leiders te kweken, die ontwikkeling en doorzicht bezitten, omdat „durf zonder kennis der moeilijkheden, niet voldoende is. Om het volksbelang naar behooren te kunnen dienen zijn er niet alleen groote, maar ook kleine leiders noodig; deze zullen n.l. alle hoeken en gaten weten te bereiken.

Darmokondo van 17 Oct. stelt tegenover elkaar de heerschende opvattingen ten aanzien van de strafmaat, toegepast op den moordenaar van mevr. Landzaat en op luitenant v. d. Berg. Over de moordzaak heeft de Europeesche pers zich nogal scherp uitgelaten, ook aan het adres van den G. G. De Indonesiër is zich bewust van de daad van den moordenaar.

Nu is door het *Nieuws* v. d. Dag een actie ingezet om den, naar het algemeen oordeel te licht gestraften v. d. Berg gratie te doen verleenen. Hier springt het verschil tusschen de Oostersche en de Westersche morele opvattingen duidelijk in het oog.

Oost- en Westindisch literatuuroverzicht.

De Redacties van tijdschriften, welke geregeld in deze rubriek worden opgenomen, worden uitgenoodigd de bladen rechtstreeks te zenden aan den redacteur van deze rubriek, Obrechtstraat 163, 's-Gravenhage. Hetzelfde geldt voor uitgevers, die hun boeken in dit overzicht wenschen vermeld te zien.

Algemeen Handelsblad.

van 9 Dec. bevat een artikel a. van den bekenden hoofdzetcorrespondent: Het Indische Boek, welke boeken over Indië vinden aftrek. De schrijver deed daarnaar een onderzoek en geeft de volgende gevolgtrekking:

- 1e. Reisbeschrijvingen over Indië gaan er niet zoo goed meer in bij ons publiek.
  - 2e. Van romans of novellen die in Indië spelen, Vkan hetzelfde worden gezegd.
  - 3e. Algemeen beschouwende werken over Indië worden voldoende gelezen wanneer de auteur iemand is van grooten naam (Colijn, Treub, Vissering). Wetenschappelijke werken hebben natuurlijk een zeer bijzondere lezenskring.
  - 4e. Boeken die het leven in Indië behandelen (Bauduin) of die zelf beleefde avonturen vertellen (Westenenk) vinden aftrek, natuurlijk mits ze goed zijn geschreven.
- Wat nu de diagnose van een en ander aangaat, zoo is de onze: Dat de sub 1e. en 2e. bedoelde soort werken niet zooveel aftrek meer vinden als

Maison van Seventer

GROOTSTE INRICHTING VOOR
DAMES- EN
HEERENKLEEDING
— NAAR MAAT —

5089 **DEN HAAG**
HEERENGRACHT 38 - TEL. 14214

vroeger, zal o.i. waarschijnlijk daaraan liggen dat Indië voor ons publiek geen totaal onbekende meer is. Wel weet men er in 't algemeen nog weinig van en begrijpt men er nog minder van, maar voor den gemiddelden lezer, die (juist uit gebrek een kennis) heel Indië over één kam scheert, is de eene reis en de eene verhaalomgeving net als de andere. Het heeft te weinig algemeen nieuws voor hem. En dáárom laat hij 't liggen.

Algemeen Landbouweekblad voor N.-I.

Uit no. 21 van 23 Nov. stippen wij aan: De negen-urige werkdag in de Deli-cultures, door Deliaan. Een der maatregelen welke in Regeeringskringen wordt overwogen, is, om „het lot der contractanten te verlichten" en de maximum officieelen arbeidsduur van 10 op 9 uren terug te brengen. Schrijver noemt dit een bedreiging voor den vooerspoed van Indië. — De redactie wijdt een waardeerend artikel aan den ontslapen pionier H. Veen Sr., die zijn vijftig-jarigen plantersloopbaan in 1927 herdacht. — Dingen, die gebeurd zijn... Vaderlijke zorgen van het Bestuur, door B. — Nuttige wenken voor den (Rubber)-planter, II, door Peuteraat. — Over het rapporteren van productiekosten, waartegen Herbert Wright in de Rubber Age protestceert. — De kelderende koffieprijs, uit de *Finantial News*. — De kruidnagelcultuur van Zanzibar. — Veredelingsproeven in de rubbercultuur. Resume van een voordracht van L. E. Morris in de vergadering van de Malacca Planters Association. — Eric Miller over de vooruitzichten van de rubbercultuur (waar over hij zoo hoopvol als ooit is gestemd). — De Palmolie van de Congo en Sumatra, (slot). Voor degenen die het boekje over ochideeën willen bestellen, waarvan in het vorig nummer werd gewag gemaakt, verwijzen wij naar het adres der administratie. Dagoweg 31, Bandoeng.

De Banier

no. 47 van 21 Nov. Merkwaardige overhaasting is een critiek op de poging van de Ned. Ind. om aan de N.I.R.O.M. (Ned. Ind. Omroep Mij) een rentedragend voorschot van f 150,000 en aan de P.H.O.H.I. (Philips Omroep Holland-Indië) een bijdrage van een halve ton te verleenen, welke even-

wel niet zijn doorgestaan. — Een woord dat dank verdient (n.l. de weigering van den G.G. om op advies van den Min. v. Kol. het overtochtsreglement aan te vullen, ten nadeele van den ambtenaar). — Een Hollandsche Editie van het bekende Maleische blad „Bintang Timoer”.

Het Economisch Historisch Jaarboek.

Deel 15. Twee verzoekschriften omtrent den West-Indischen handel vóór honderd jaar, door mr. B. de Gaay Fortman.

Geneeskundig Tijdschrift voor N.-I.

Afl. 12 van dl. 69: Microtilarrases in de Ketaunvlakte, door P. J. van Gulik—Bartonella, muris en de infectieratten, anaemie van Lauda, door Raden Soewandi. Sanatoriumbehandeling van Inlandsche Tuberculose-patiënten, door dr. A. W. Verhoef. Het zuiveren van kaliwater voor de drinkwatervoorziening door middel van kalk, door dr. ir. C. P. Mom en ir. J. Ch. de Willigen. — Jaarverslag van de Landskoepkinrichting en het instatuut Pasteur te Bandoeng, over 1928. — Een geval van parotitis typhosa acuta bilateralis, door H. G. Hofstee. — Een vreemd ziekteproces in den slokdarm bij een Chinees, door prof. dr. C. Bonne. — Drie vrij zeldzame wervelafwijkingen, door prof. dr. P. M. van Wulfften Palthe. — Dood van een kind tijdens de baring tengevolge van een echten knoop in de navelstreng, door dr. A. W. Verhoef. — De goede oude tijd, door mr. P. C. Bloys van Treslong Prins. (Brief van 29 Sept. 1749 van W. Jorden aan den G.G., houdende een klacht over den opperchirurgijn Otto Wiggards).

De Indische Mercur.

Uit nr. 52 van 25 Dec. vermelden wij: De boorrups (der kokospalmen (*Castnia daedalus* Cr. in Suriname) door dr. A. Reyne. De heer Reyne deed deze waarnemingen in de jaren 1921—1924 als entomoloog aan het proefstation in Suriname, dat sedert zijn vertrek een insectenkundige heeft gemist. Wij zouden de publicaties van Reyne als bulletins van het landbouwproefstation in Suriname hebben gewenscht, dat sedert no. 50 van 1925 (althans dit is het laatste in ons bezit) niets meer publiceert, zoodat allen in Suriname daarvan konden kennis nemen, waar het veld van zijn studie eens was. — Positie van de Javasuiker, door dr. H. C. Prinsen Geerlings. — Een paar rubbercijfers, door Naudin ten Cate. Uit no. 1 van 1 Jan.: De suiker in het jaar 1928, door dr. H. C. Prinsen Geerlings. Mr. J. C. Kielstra bespreekt: Het Volkscredietwezen in N.-I., proefschrift van dr. J. C. W. Cramer. — Jubileum van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel te Buitenzorg, dat 4 Jan. 25 jaren bestond. — Opening van de derde galerij van het Economisch Museum van het Koloniaal Instituut.

De Indische Post.

van 30 Nov. no. 48: Een sociaal probleem (dat is de electricatie van den spoorweg Soerabaja—Malang), door J. B. R. — Scheisen van den Landraad, door Practor.

De Indische Verlofganger.

Dit weekblad, dat thans het officieel orgaan van 4 vereenigingen is: De Vereeniging van Ind. Verlofgangers, Het Indo-Europeesch Verbond, den Pensioenbond van Ind. Ambtenaren en het Ned.-Ind. Onderwijzers-Genootschap, wijdt zijn hoofdartikel in no. 21 van 27 Dec. aan het tien-jarig bestaan der vereeniging van Ind. Verlofg., waarbij tal van autoriteiten hun waardeerende gevoels uiten over de nuttige vereeniging. — Het verlofreglement, Een hist. overzicht, door E. J. G. van Emden. — De Gouv.-Generaal v. d. Wijck, door S. Kalf. — Vervolg van de reisindrukken van een „Verlofganger uit Nederland” naar Indië, door J. G.

In- en Uitvoer.

No. 51 van 23 Dec. heeft een artikel van dr. H. C. Prinsen Geerlings: De historie van de Suiker in 1929 en: Positie van de Java Suiker op 30 Nov.

Korte berichten voor Landbouw, Nijverheid en Handel.

In no. 47 van 22 Nov. lezen wij: De vooruitzichten der rubbermarkt. — De buitenlandsche handel van Siam gedurende 1928—29 en het verkeer met Ned.-Indië.

Het M.U.L.O.-orgaan van de vereeniging van leerkrachten bij de MULO afd. der Algemeene Middelbare school in Ned.-Indië.

Het Indisch Onderwijs, interview met den heer J. Hardeman, Het Westersch Onderwijs.

The Netherlands Colonial Trade Review

Een publicatie van de Holland—American Chamber of Commerce for the Pacific Coast States bevat een artikel: The Kapoc Industry of Java (zie ook Gazette de Hollande No. 3063 van 27 Dec.)

Nieuwe Rotterdamse Courant.

Avondblad A van 24 Dec.: De reorganisatie der machtsmiddelen op Curaçao, door den bekenden par-

ticulieren correspondent.

De Opbouw (Democr. tijdschrift voor Nederland en Indië).

In het Decemernummer een artikel van Chr. P. van Wijngaarden: De Wetgevende bevoegdheid der in Indië gevestigde organen. De schrijver wijst op art. 6re lid 2 van de Grondwet, hetwelk bepaalt, dat de regeling van de inwendige aangelegenheden van Ned.-Indië, Suriname en Curaçao wordt overgelaten aan eldaar gevestigde organen, op de wijze door de Wet te regelen en vraagt welke beteekenis hier aan de woorden „Inwendige aangelegenheden” van Ned.-Indië moeten worden gehecht en meent, dat op grond, zoolvel van de tekst, als van de vordingsgeschiedenis, alsook op grond van de in de Indische staatsregeling gehuldigde opvatting dus moet worden aangenomen, dat de in Indië gevestigde organen, krachtens art. 61 lid twee van de Grondwet, elk onderwerp, aan regeling waarvan voor Nederl.-Indië behoefte bestaat, kunnen regelen, zoolang de wetgever niet zelf het onderwerp heeft geregeld of bepaalde onderwerpen aan de Kroon heeft voorbehouden. Zulks onverschillig, of daarbij nog andere belangen, dan die van de Indische ingezetenen zijn betrokken. Ten slotte meent schrijver, dat uitbreiding van het rijksbelang met het Westersch ondernemersbelang stellig moet worden afgewezen.

Politiek Economisch Weekblad.

Het ambt van Districts-commissaris in Suriname is de titel van een redactioneel stuk in no 14 van 31 Dec. Hier wordt gepleit voor hoogere bezoldiging om dit ambt naar behooren te kunnen bezetten, in verband met komende vacatures, die niet van Suriname uit zullen kunnen worden vervuld. — Communisme versus Nationalisme, door I. — Gemengde Huwelijken in en buiten Ned. Indië, door prof. mr. L. A. Nederburgh. — Communisme en Islam VII, door prof. C. Spat. — De misdaden van Pa Prawiro, door Ed. van Ghert (een nldische verhaal) vervolg van de Vestindische roman.

Spoor- en Tramwegen.

In no 13 van 24 Dec. het vervolg van Het Meetrijtuig der Nederlandsch-Indische Staatsspoorwegen, door ir. P. de Gruyter.

Tropisch Nederland.

No 18 van 30 Dec. Van gewone en ongewone dingen uit Indië, door Zwerver (De races van den Timorees). — De Minahassars en hunne Mythen IX, door prof. dr. A. W. Nieuwenhuis. — S. Kalf schrijft over: Het landschap Blitar.

Het Vaderland.

Waar gaat het in Indië met het leger naar toe? door K. F. E. Gerth van Wijk, voormalig legercommandant in N. I. in de avondbladen van 28 en 30 December.

Vakblad voor Biologen.

No 4. Een hoofdartikel van prof. F. A. F. C. Went over Tjibodas, de bergtuin van 's Lands Plantentuin op de helling der Gedeh, waar in 1920 een nieuw laboratorium is geopend.

ZENDINGS- EN MISSIEBLADEN.

Kruis Triomfb. Jan. 1930: Uit onze Java-Missie met een kaart. — Naar Klewang en Poerwakarta (slot), door J. de Rooij.

De Macedonier. December: Zending onder de Chinezen op Midden-Java, door D. Pol. Sint Melania Blad. Januari: Het artistiek-religieus probleem van den kerkenbouw in de Missiën, met teekeningen van R. K. kerken in Ned.-Indië.

BOEKENSCHOUW.

Wij ontvingen ter bespreking „Naar Oost en West”, door W. A. Wijdeveld, Thieme. De wijze van samenstellen van een aardrijkskundig leerboek, waarin voor het gesprokene de aandacht wordt gebod door tekstbeelden, portretten, foto's, alles wat maar eenigzins zich laat uitbeelden, verdient toejuiching. Op deze wijze wordt de aardrijkskunde van onze overzeesche gewesten levend voor den scholier. Het is alleen maar te betreuren, dat de schrijver zijn werk niet eerst heeft laten nalezen door een deskundige over Ned. Indië en de West, zoodat het van onjuistheden krioelt. George Town is niet de hoofdstad van Engelsch West-Indië, Paramaribo heeft niet 36000, maar 46000 inwoners, de kuststreek is niet ongezoond, het voornaamste product is niet cacao maar koffie, Aruba heeft geen 9000 maar 2000, Bonaire geen 7000 maar 5200 inwoners, Saba geen 2400 maar 1500, St. Eustatius geen 1400 maar 1000 en St. Marten geen 3300, maar 2300 inwoners. St. Eustatius heeft geen katoenuitvoer van beteekenis meer. Dat men het drukende van de hitte in Suriname niet voelt door de vele regens, is evenmin juist. Bauxiet is in het geheel niet genoemd. De geteekende cassave

lijkt wel een reuzenboom, inplaats van een struik. De koloniale Raad van Curaçao wordt niet genoemd en er zetelt niet één gouverneur voor de twee gouvernementen in Paramaribo alleen, maar eveneens een te Willemstad in Curaçao. Dat laatste weten we helaas maar al te goed. Dit zijn enkele grepen, die de schrijver in een volgende druk grondig moet herzien.

Van de Vereeniging *Kartinifonds* verscheen het 16de jaarverslag (1928).

De Amsterdamsche boek- en steendrukkerij v.h. Ellerman, Harms & Co gaf op initiatief van de *West-Indische Kamer* haar IIde kalender uit: *West-Indische Kalender 1930*, met fraaie platen en een schat van gegevens over de beide gebiedsdeelen Suriname en Curaçao. Wij bevelen die zeer aan de vrienden van „Onze West” aan.

Nederlandsch-Indische Vereeniging tot natuurbescherming. Verschenen is het verslag 1924—1928.

Suriname

In „*De West*” van 26 November een brief van Dr. N. Wing Easton, gedateerd 27 October, handelende over het „op radioactiviteit berustend geophysisch onderzoek van den heer Vingerhorts, naar aardolie in Nickeric.

In een vurig schrijven — „*De West*” van 21 Mei — had Dr. Caston geschreven dat de radio-actieve methode bij onderzoek op petroleum niet gebruikt kan worden en daarom noemde hij de z.g. metingen van Vingaerhorts „hokus pokus”.

Tegen deze meening van Dr. Easton werd in „*De West*” van 13 Augustus een en ander ingebracht. „Op den leek — schrijft Dr. E. nu — mogen die weerleggingen wellicht indruk gemaakt hebben, in werkelijkheid hebben ze weinig om het lijf.”

Het slot van den brief volge hier:

.....Mijn al of niet pessimisme in zake het voorkomen van olie in Suriname, of mijn geporteertheid tegen iets of iemand, moet hier geheel buiten beschouwing blijven; dat dient slechts om de aandacht van de hoofdzak af te leiden. Het gaat er niet om of het den heer V. in de toekomst zal lukken om door boringen petroleum te vinden; ik hoop van harte, dat hij daarin zal slagen, maar zelfs dan zal ik blijven volhouden, dat het malgré lui gebeurd is en dat hij met zijn „radio-actieve methode” den mensch slechts zand in de oogen heeft willen strooien.”

Uit vorige nummers van dit weekblad weten onze lezers dat de heer Vingerhoets ontslag heeft genomen uit zijn betrekking bij het petroleum-onderzoek in Suriname en de kolonie heeft verlaten. In de per laatste mail ontvangen bladen vonden wij geen berichten over de boringen.

„*Suriname*” van 15 Nov. schrijft over de „Pan American Airways”.

„Majoor Hulse, speciaal vertegenwoordiger van de Pan American Airways Inc. in de West-Indiën, die hier op Maandag met de „N. C. 8020” arriveerde, heeft in een interview, welke hij „*The Daily Chronicle*” in Demerara toestond, het een en ander medegedeeld omtrent de toekomstige plannen zijner maatschappij. Hij verklaarde dat zijn bezoek ten doel had na te gaan de mogelijkheden van een eventuele uitbreiding van den luchtdienst in deze gebiedsdeelen en verder goede landingsplaatsen uit te zoeken.....

„Ten aanzien van Georgetown werd de mogelijkheid overwogen, aan de oever der rivier een soort dak te bouwen, waarin de vliegtuigen van de rivier in gebracht zouden kunnen worden en die een goede landingsplaats zullen zijn voor de passagiers.

Een belangrijke mededeeling welke nog gedaan werd was het voornemen der P. A. A. om omstreeks medio December, een 3-wekelijkschen passagiersdienst in het leven te roepen, welke de West-Indische plaatsen zal omvatten.

Voor dit doel zullen gebruikt worden groote amphibie-vliegtuigen van het Sikorsky-type, ingericht voor het vervoeren van 32 passagiers voor dagvluchten of 16 passagiers voor nachtvluchten met ligplaatsen..... „In overweging was verder het plan, vliegtuigen van het „Dornier-Wahl” type te bouwen, welke 32, nacht-passagiers” en 50 „dagpassagiers” zullen kunnen vervoeren en welke bestemd zullen zijn voor den dienst langs de W. I. luchtroutes”.

Aan „*De Banier*” van 5 Nov. ontlenen wij het volgende belangrijke bericht:

„Door een energieken Duitscher wordt thans aan de De Craneweg een proef genomen met het cultiveeren van tabak. Bereids is een oppervlakte van 1 H.A. in het vierkant ontboscht en wordt met alle kracht voortgegaan het andere deel van het perceel, groot 4 H.A., nog vóór het intreden der regens, open te kappen en voor de aanplant gereed te maken. Er zijn reeds ongeveer 5000 talingen gekweekt. De man die eigenhandig arbeid verricht, bijgestaan door twee arbeiders, is vol goede verwachting. Het terrein zal door hem kunstmatig bemest worden met Chilisalpeter en Kali.”

In „De Zaanlander” van 12 December een eerste artikel van den heer A. A. ter Laag — die vele jaren notaris in Suriname is geweest — over „Suriname's Wankele Staat”. Het is een zeer interessant overzicht van de economische geschiedenis der laatste jaren, dat wij onzen lezers zeer ter lezing aanbevelen.

In „Morks Magazijn” van December geeft de heer Fred. Oudschans Dentz een aardig overzicht van „De Verovering van Suriname door de lucht”, verlicht met een foto, waarop ook Lindbergh en zijn vrouw staan. Wij krijgen daarin een opsomming van de vliegtuigen die sedert 1922 Suriname hebben bezocht.

„Nederlandsche Fabriek” van deze maand schrijft in een „Terugblik” o.m.:

„Elke mail uit Oost- en West-Indië brengt ons brieven van importfirma's die na lezing van onze exportuitgave verbandingen zoeken met Nederlandsche fabriekanten.”

In het zelfde nummer een artikel van den heer C. K. Kesler Nog iets over den Nederlandschen Handel in de West”.

Mr. J. H. van Laer van wiens hand in 1926 bij Nijhoff een belangrijke brochure verscheen: „Beschouwingen naar aanleiding van een studiereis naar Suriname”, schrijft nu in „De Nederlander” van 23 en 24 December over „De saneering van Suriname's geldmiddelen”. Mr. van Laer's beschouwingen, waarvan wij hier bezwaarlijk een overzicht kunnen geven, beoogen de bezwaren te onderwerpen, die aan het z.g. plan-Boskloven, welk plan door te ver doorgevoerde splitsing der begrooting, zoowel van uitgaven als van middelen, deze te veel uit haar verband zakt waardoor het overzicht verloren gaat, en dat aan Suriname slechts een schijn van zeggingsrecht laat.

Mr van Laer's voorstel is een vereenvoudiging van het stelsel der commissie-Bos, die zeker bij de a.s. behandeling der Surinaamsche begrooting voor 1930 de aandacht der tweede Kamer zal trekken.

In het „Politiek Economisch Weekblad” van 31 December een beschouwing over „Het ambt van Districts-commissaris in Suriname”.

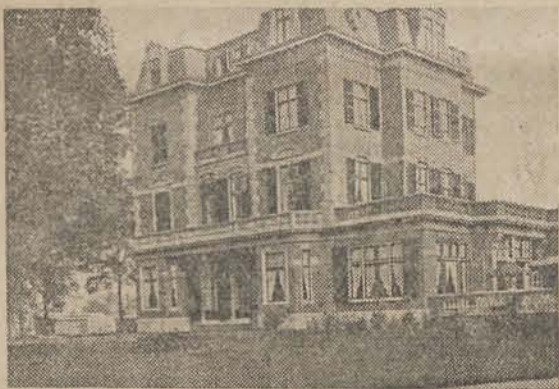
Suriname zal op 1 April 1930 een postzegel van 21 cent krijgen.

Curaçao

Aruba in nood.

„Arubaansche handelsbelangen in de verdrukking” schrijft de Amigoe van 23 November 11. boven het verslag van een vergadering van kooplieden op Aruba, den 11den November gehouden. Tegenwoordig waren 31 personen. Uit het verslag blijkt, dat de nieuwe ondernemingen op het eiland, die eerst hun waren van de Arubaansche kooplieden betrokken hebben, sedert zijn overgegaan tot eigen invoer, ook ten behoeve van haar personeel. De voorzitter der vergadering deelde mee, met de directeuren dier maatschappijen de zaak besproken te hebben, en ten antwoord gekregen te hebben, dat men op den kleinen handel dezer kooplieden niet langer steunen kon, zoowel wat leveringen als wat prijzen betreft. Een der aanwezigen had vernomen, dat de inkoopmaatschappij der ondernemingen maandelijks voor f250.000.— verkocht. Besloten werd tot den gezaghebber een verzoekschrift te richten, om te komen tot oprichting van een Kamer van koophandel.

Blijkens een ingezonden stuk in hetzelfde blad zou het de Pan American Co. zijn, die een „commissariaat” heeft ingesteld, dat als in- en verkoopmaatschappij optreedt, en waartegen de weinig kapitaalkrachtige kooplieden niet kunnen concurreren. Hier wordt gesproken van een wekelijkschen omzet

— HERSTELLINGSOORD —

„Huize Maria Emalia Dorrepaal”

gelegen even buiten Voorburg in landelijke omgeving met grooten tuin en waterpartij Uiterst geschikt voor repatrieerenden, die, op advies van een geneesheer, eenigen tijd rust behoeven. 5023 BILLIJKE PRIJZEN. VRAAGT PROSPECTUS.

van twee ton gouds. Intusschen bepaalt de duurdere levensstandaard zich niet tot hen, wier maatschappijleken toestand verbeterd is, maar moeten ook de kooplieden daarin deelen.

Men schijnt de zaak zelfs zoo hoog opgenomen te hebben, dat in een vergadering van den raad van politie op Aruba de beide landraden aanvankelijk hun stem niet hebben willen uitbrengen ten gunste van den aanleg van een nieuwen weg van Oranjestad naar San Nicolaas om de houding der Pan American. De voorzitter kon meedeelen, van de directeuren der betrokken maatschappij de verzekering te hebben gekregen, dat, zodra de handel op Aruba verschillende artikelen zou kunnen leveren, de Maatschappij zich zou bepalen tot den verkoop van eerste levensbehoeften. Hij wist de beide landraden te bewegen, hun verzet te laten varen.

Intusschen komt in de Amigoe van 30 November 11., die ook het verslag van de raadsvergadering heeft, een inzonder vertellen, dat de schuld van den achteruitgang van den handel berust bij de handelaars zelf, die in den tijd van den opbouw der ondernemingen leelijk overvraagd zouden hebben. Hij meent, dat het gouvernement in dezen concurrentiestrijd niet tusschenbeiden komen mag, omdat ingrijpen ten gunste van den handel ten gevolge zou hebben „het verrijken van die lieden ten koste van den minderen man”.

Zaquito.

De Amigoe bericht het overlijden van moeder Alcantara, de overste van het Leprozengesticht, in den leeftijd van 68 jaar. Nederlandsche van geboorte, heeft zij van haar komst op Curaçao in 1893 zich gewijd aan de verpleging der melaatschen, tot zij zelf door de verschrikkelijke ziekte aangegrepen werd. Eere zij haar nagedachtenis!

De geschiedenis van Curaçao.

Pater Euwens kondigt in de Amigoe het werk van den heer Amclunxen aan. In 14 dagen tijds, zoo deelt hij mee, zijn 700 exemplaren van het boek verkocht. De prijs op Curaçao schijnt f4.— te zijn. Intusschen kregen wij een bericht van Nijhoff in Den Haag, dat zijn firma den „restvoorraad” van het boek heeft opgekocht, en den prijs verhoogd heeft tot f4.40. Wij vinden dat rijkelijk veel, vergeleken met den oorspronkelijken van f 3.25.

Koningin Emmabrug.

De Amigoe schrijft: „Naar wij uit goede bron vernemen, zal er spoedig door de actieve directie van de Curaçao Trading Co. een einde gemaakt worden aan de velerlei klachten, die er elken dag rijzen omtrent den slechten staat waarin de Koningin Emmabrug verkeert, en de bediening, die, helaas, maar al te veel te wenschen overlaat.

In principe is de concessie met 32 jaren verlengd, eindigend op 31 Mei 1932. Voorts staat het vast, dat het rijvlak voor automobielen met 2 voet verbreed zal worden, terwijl bovendien het geheele dek en de onderbalken vernieuwd zullen worden. Speciaal hout is daarvoor reeds besteld, en midden Januari a.s. hoopt men met het werk te kunnen beginnen. Vermoedelijk zal de brug ook geëlectriceerd worden, om sneller te kunnen openen en sluiten, en zoodoende het havenverkeer zooveel mogelijk te vergemakkelijken.

Ten slotte ligt het nog in de bedoeling van de maatschappij om een of twee motorbooten voor het vervoer van passagiers in de vaart te brengen. Reeds zijn er stappen in die richting genomen.

Zooals licht te begrijpen valt, spreekt het vanzelf dat na deze hooge vernieuwingskosten de maatschappij de noodige maatregelen zal moeten nemen, dat het bruggeld behoorlijk betaald wordt; doch wij zijn ervan overtuigd, dat na deze veranderingen, die door het publiek ten zeerste zullen worden gewaardeerd en toegejuicht, dat publiek ook gaarne 't verschuldigde bruggeld betalen zal. Wanneer men dan nog een goede regeling voor het openen en sluiten der brug, in overleg met den Loodsdienst treft, dan twijfelen wij er niet aan of de klachten zullen spoedig verdwijnen, en een ieder zal tevreden zijn met den nieuwen toestand.”

Koloniale raad.

In de raadsvergadering van 19 Nov. 11. heeft de heer C. N. Winkel heel wat klachten geuit: De prijs van het licht is te hoog; de waterleiding geeft meer malen geen dan wel water en de meters werken niet goed; post- en douanebediening zijn te langzaam; de brug staat zonder gegronde reden te lang open; de huurprijzen zijn te hoog; de grondbelasting eveneens; om de inkomstenbelasting beginnen de gegoede menschen erover te denken het eiland te verlaten; Bonaire heeft hulp noodig om groenten en aloë te planten; ook op Aruba zijn de belastingen te hoog, en de Pan American doet den handel concurrentie aan.

Het zijn niet alle des heeren Winkels eigen klachten. Die gegoede ingezetenen zullen zich wel twee keer bedenken, vóór zij de belastingvleeschpotten van het Curaçaosche Egypte verlaten, en in ieder geval raden wij hen aan, hun huizen aan te houden, want lang zullen ze niet wegblijven.

In de laatste vergadering van groep West-Indië van het Indisch genootschap zei de heer Menkman, na opgemerkt te hebben, dat het wel verklaarbaar is, dat de Koloniale raad zich tot nu toe niet enthousiast toonde voor het denbeleid om gedurende de periode van overvloed reserves te kweken voor een kwaden dag: „gaarne had men echter gezien dat dit college thans zijn bereidwilligheid had uitgesproken om mede te werken tot belastingverhoging, zodra het oogenblik daar zal zijn dat zonder zoodanige verhoging het gewest in schuld zou komen bij het moederland.”

De directeur der watervoorziening heeft aanstonds op de zijn bedrijf betreffende klachten geantwoord op een wijze, die weinig vertrouwen schenkt, dat men met dit bedrijf op den goeden weg is. Ook hier mangelt het weer aan deskundige leiding.

Tout comme chez nous!

Het Handelsblad schrijft: De heer Theodore Roosevelt (zoon van den bekenden Teddy Roosevelt) is sinds eenigen tijd gouverneur van het eiland Portorico, naar men weet een bezitting der Vereenigde Staten in West-Indië. Hij heeft dezer dagen geklaagd over de onkunde van de meeste Amerikanen ten aanzien van hun eigen koloniën. Deze onkunde blijkt uit opschriften op brieven die hij ontvangt, bijv. „Porto Rico, Filippijnen”; „Porto Rico, Centraal Amerika”; „Porto Rico, Cuba”, enz. Iemand met een academischen titel schreef hem zelfs: „Ambassadeur Roosevelt, gezant der Ver. Staten te Porto Rico”; en massa's Amerikanen vroegen hem om vreemde postzegels van dat land...”

Wel heel optimistisch laat het blad hierop volgen: „Men klaagt wel eens, dat wij Nederlanders niet genoeg van onze koloniën weten. Maar Suriname en Curaçao zijn hier beter bekend — 't zij niet altijd om redenen, die stof tot verheugenis geven.”

Wij voor ons achten het bovenstaande opschrift beter van toepassing.

De nieuwe gouverneur!

Volgens een bericht uit Curaçao aan De Residentie bode heeft de heer Van Slobbe bepaalde voorwaarden gesteld bij de aanneming zijner benoeming ter algeheele zuivering van de ambtelijke wantoestanden. Zijn salaris zou met f20.000.— verhoogd en op f54.000.— gebracht zijn.

Hetzelfde blad bevat de mededeeling, dat de proc.-gen. Mr. Van Dijk niet zou terugkeeren.

Errata!

„De nieuwe gouverneur.

Naar men uit Curaçao aan de (r.k.) Residentie bode seint, heeft de benoeming aldaar van majoor Slobbe zoowel in katholieke kringen als in die der industriële ondernemingen groote instemming gevonden, al werd van de zijde der Curaçaonaren veel werk gemaakt voor den tegenwoordigen gouverneur a.i., den heer Schotman.

N. R. Crt.

Geschiedkundige Sprokkelingen.

Nog maar nauwelijks was ons blad van 5 Dec. 11. verschenen, toen wij in Waymouth, *Memories of Saint Martin* eenige andere gegevens vonden omtrent de gouverneurs en commandeurs van dat eiland. Men legge het hieraan ontleende naast onze lijst van 5 Dec. 11.

1721	Jan de Windt,
1729	Martinus Meyer,
1732	Jacobus Barry,
1734	John Philips,
1747	Jan de Wever,
1748	Abram Heyliger,
1781	Engelsche inbezitting,
1783	Fransche inbezitting,
1784	Aertsen en Gumbes,
1785	Gibbes,
1790	Rink,
1793—1797	Fransch bestuur onder Bruyere en Dormoy,
1801	Engelsch bestuur onder Nicholson,
1802	Rink,
—1810	J. Verveer,
1810—1815	Engelsch bestuur van: Skinner, Farquharson, Caskill, Douglas,
1816	Cantzlaar,
1820—1840	D. J. van Romondt.
1840—1849	J. W. van Romondt,
1849—1850	Peter Petersen a.i.,
1850—1859	Crol,
1859—1865	Van Idzinga,
1866—1869	H. F. G. Wagner,
—1883	Van den Bossche,
1884	Beaujon,
1888	Groebe,
1890—1891	J. A. H. van Daalen,
1891—1893	Ollivier,
1894—1901	Moller,
1902—1918	A. J. C. Brouwer,
1918—1919	Thielen a.i.
1919—1920	Tymstra,
1921—1923	Van der Zee,
1923—1926	B. J. Beaujon,
1927—heden	Lampe.

Uit den Verren Vreemde

Los van voorgāj en curateele.

De vorige week spraken wij over den kritieken toestand, waarin het Britsche bestuur over Indiē bij den jaarovergang gekomen is.

Het All India Congres te Lahore heeft zich uitgesproken voor een onafhankelijkheid van Britsch-India, die verder moet reiken dan de Dominion Status. Als middel om de in die richting strekkende eischen door te voeren in toepassing aangewezen van de methode der opzegging van de burgerlijke gehoorzaamheid aan de Britsche overheid van boycott der Britsche waren, van non-coöperatie in bestuursaangelegenheden, van weigering van belasting betalen. Een commissie, waarin Ghandi en Nehroe (vader), de hoofdpersonen zijn, maar die sterk onder den invloed staat van de extremisten der los-van-Engeland-beweging, zal de aanwijzingen geven, hoe dit congres-besluit in practijk gebracht zal moeten worden. Hierop is nu nog het wachten. Ghandi meent in Februari gereed te kunnen zijn. Anderen willen al dadelijk tot een begin van uitvoering overgaan.

Intusschen hebben gematigde Indiērs zich reeds uitgesproken tegen de beslissing van Lahore. Zij verwachten voor Indiē alleen heil van een geleidelijke evolutie. Hoe ver zal hun invloed strekken? Reeds staan in Britsch-Indiē Hindoes en Mohamedanen vijandig en vaak verwoed tegenover elkander. Zal er nu nog een scherpe tegenstelling bijkomen, die Indiē tegen Indiē opzet? 't Stelsel van Ghandi schuwt in beginsel geweld, maar reeds is gebleken, dat men naar 't oordeel van velen hiermede niet snel genoeg opschiet.

Zoals wij eerder reeds in herinnering brachten, wenschen ook de vele Indische vorsten, die zich in de Chambre of Princes georganiseerd hebben, zich niet aan het opperbestuur van Groot-Britanniē te onttrekken. Hun groote macht en hun groot gebied kan aan de beweging van de te voortvarende Britsch-Indische vrijheidsmannen een spaak in het wiel steken. Ook hierbij komt de vraag op: zal Indiē Indiē te lijf gaan?

Het verwachte rapport van de Simon-commissie zal geen oplossing aanbieden, die allen bevredigen kan of die kans biedt de uiteenlopende wenschen te verzoenen. Ware dit anders, dan zou met de publicatie ervan niet gewacht zijn tot na het Lahore-congres.

Bij het intreden van 1930 staan meer brandende vragen in den verren vreemde in lichterlaaie.

Spoedig na zijn optreden vatte het Labour-ministerie, zooals wij hier ook gemeld hebben, de Egyptische kwestie aan. Dit had reeds dadelijk verstrekkende gevolgen. De Hooge commissaris Sir George Lloyd moest plaats maken voor Sir Percy Loraine. Minister Henderson ontwierp samen met den Egyptischen premier Mahmoed Pasja een nieuwe overeenkomst, waarin aan de verlangens der Egyptische nationalistien zeer vēr werd tegemoet gekomen. In Egypte wilde de meest vooruitstrevende partij, de Wafd, die onder leiding staat van Nahas Pasja, niets hooren van samenwerking met Mahmoed. Ook aan den hierin opgesloten eisch werd gehoor gegeven. Mahmoed's kabinet trad af, om plaats te maken voor een ministerie Adly Pasja, dat als voortuit aangewezen taak had, verkiezingen uit te schrijven, waarbij de grondslagen van het met Henderson opgestelde tractaat tot inzet zouden gelden, hetgeen echter niet wilde zeggen dat de Wafd, als zij de overwinning bij de stembus zou behalen, het ontwerptractaat als het uiterste zou beschouwen, dat voor Egypte te bedingen zal zijn. Men wist vooruit dat de verkiezingen een meerderheid aan de extremistisch-nationalistischen zou brengen, en dat dit dan zou leiden tot een ministerie Nahas Pasja.

De uitslag heeft deze verwachting ver overtroffen. De Wafd beschikt over zoodanige meerderheid in het nieuwe parlement, dat haar positie daar een allesoverheerschende zal zijn.

Adly Pasja heeft dan ook dadelijk het ontslag van zijn kabinet aan koning Foead aangeboden.

Den ten Januari legde Nahas Pasja den koning de lijst van zijn ministerie voor. Daarin hebben verschillende leden zitting, die reeds deel hebben uitgemaakt van de vroegere Nahas- en Zagloel ministeries. Het ministerie zal den 11en Januari zijn eerste zitting houden. Zijn program zal gericht zijn op het herstel der volledige onafhankelijkheid van Egypte. Men verwacht, dat Nahas zonder uitsel naar Londen zal gaan om dit in een tractaat met Engeland vast te leggen.

Londen zal dan juist in de groote vloot-conferentie zitten, de regeering zal hiervoor dan haar volle aandacht noodig hebben.

Ook overigens zal 't bezoek van den Kairo-schen premier aan Henderson en aan het ministerie Mac Donald, wel niet gelegen komen. De Labour-regeering is voor de Egyptische aangelegenheden alzoover gegaan, dat van vele zijden, b.v. ook uit Australiē, kritiek is gekomen, men vraagt zich af of de veiligheid van het Suez-kanaal wel genoeg beschermd

en verzekerd zal blijven, als Egypte de vrije hand krijgt. Was het Labour-ministerie, sedert zijn ingrijpen in de Egyptische politiek vaster in den zadel gaan zitten, dan zou het de kritiek kunnen braveeren. Het tegendeel is echter het geval. Bij de stemming over de mijnwet is de Engelsche regeering slechts met enkele stemmen in de meerderheid gebleven, haar is het memonto mori even voor Kerstmis luidde toegevoegd. Dat is niet de aangenaamste gemoedsstemming om met den leider der Egyptische extremisten over een tractaat te beraadslagen, dat in extremistische eischen vervalt, die wellicht op extremistische trant zullen worden gesteld.

1 Januari is ook voor het vraagstuk der exterritoriale rechten in China een kritieken dag geworden. Dit was ook vooruit aangekondigd, zooals de lezer van ons weekblad weet.

Voor Amerika, Japan, Engeland, Frankrijk en Nederland is bij tractaat bepaald, dat onderdanen van die landen, wanneer zij in China met den rechter in aanraking moeten worden gebracht, niet voor den Chineeschen rechter komen, doch aan een aparte rechtspraak onderworpen zijn, die der consulaire jurisdictie.

De regeering van Nanking wenschte hieraan een einde te maken. Sedert medio 1928 is zij erover in correspondentie met de betrokken mogendheden. Deze achten de zekerheid van persoon en goed van haar onderdanen niet veilig en wilden dus geen afstand doen van het contractueel vastgelegde recht. Hierop berichtte de Chineesche regeering, dat zij met ingang van 1 Januari 1930 de exterritoriale rechten afschaffte verklaarde.

De regeering heeft in haar program van actie ook nog opgenomen afschaffing van de buitenlandsche concessie-gebieden, die vreemde enclaves vormen in den Chineeschen staat en waar vreemde troepen gelegd zijn.

Men heeft gedacht (zooals Engeland dit ook gedacht heeft over de bedreigingen van 't All India Congress), dat 't zoo'n vaart wel niet zou nemen. Nu Nanking voet bij stuk gehouden heeft, zit men met het geval wel wat verlegen. Onderhandelingen over overgangsmaatregelen, geleidelijke opheffing, ofwel protesten, eischen, bedreigingen? Nu voor de exterritoriale rechten, en binnenkort wellicht voor de afschaffing der concessie-terreinen!

Reeds heeft zich op 1 Januari een geval voorgedaan, dat de kwestie dadelijk voor een praktische oplossing stelt; een Japannees is wegens een delict opgebracht. De Japansche consul heeft zijn in vrijheidsstelling gevraagd.

Als politiek vraagstuk stelt dit alles zich nog te scherper, doordien Rusland de exterritoriale rechten reeds vrijwillig heeft prijs gegeven, zoodat Nanking ten deze steun vindt bij Moskou.

Volgens de laatst ontvangen berichten van de Chineesche regeering vooralsnog de verhoudingen laten zooals zij tot nu toe zijn geweest, en zou aan de betrokken mogendheden uitsel zijn gegeven tot 1 April om de hangende moeilijkheden op te lossen.

Ingezonden

Op den goeden weg?

In het Avondblad van „Het Vaderland” van 11 Dec. 1929 troffen wij, overgenomen uit de Indische bladen, tot ons genoegen aan de mededeeling, dat bij de Indische regeering in overweging is een algemeen verbod van deelneming van dienaren van leger, vloot en politie aan alle staatkundige partijen.*

Wij zeiden, tot ons genoegen, omdat daaruit blijkt, dat de Regeering althans voor leger, vloot en politie voorschriften overweegt, die al jaren geleden werden gevraagd, en die, bij eene uitvaardiging toen, het kwaardardig gewroet, dat ten slotte aan den dag trad bij den opstand in November '26, in werkingsveld zeer zou hebben beperkt en er toe had kunnen bijdragen, dat het vertrouwen in het inheemsche deel vooral van leger en politie, bij velen niet was geschokt.

Geen genoegen deed ons echter de mededeeling in boven aangegeven stuk: „Eene uitbreiding van zulk een verbod tot het binnenlandsch bestuur en de rechterlijke macht kan geenszins worden verwacht enz.”

Wij vragen ons af: waarom niet?

Zijn de ambtenaren B.B. soms geen organen van het gezag en, speciaal, zijn de Europeesche ambtenaren zulks niet? Moeten zij niet evengoed de simpele uitvoerders der regeeringspolitiek zijn en in geen geval de samenstellers of de bestrijders? Leidt aansluiting bij staatkundige partijen daar dan niet onvermijdelijk heen?

Matigen die partijen zich soms geen critiek op regeeringshandelingen aan? Ontaardt hare actie niet vaak in het kapitellen en het stellen van eischen

* Ook in het „K. W.” werd daarop bereids de aandacht gevestigd. — Red.

aan de overheid, en mag een B.B.-ambtenaar daar aan mededoen?

Het lijkt goed de positie van die staatsdienaren eens helder in het licht te stellen.

Politiek, lazen wij ergens, is „de leiding in den strijd om het bestaan van of tusschen groepen”.

Keeds van oudsher sloten individuen, die gelijke belangen hadden, zich bij elkaar aan tot groepen.

Zij zagen wel in, dat er voor de handhaving van orde en rust tusschen de groepen in hun land en voor de vertegenwoordiging naar buiten een „gezag” noodig was, dat *boven de groepen geplaatst was*, dat belichaamd was in een orgaan van meerdere personen of in één staatshoofd.

Dat orgaan of dat hoofd moest voor de handhaving van zijn gezag de middelen hebben.

Waar orgaan of hoofd *boven de groepen moest staan, dus zelf niet aan politiek moest doen*, is het dunkt mij, toch wel heel duidelijk dat de gezagsmiddelen, waartoe in Nederlandsch-Indiē toch wel in de eerste plaats de Nederlandsche ambtenaren van B.B. behooren, *desgelijks hebben te handelen*.

Enmaal bij dien bijzonderen tak van dienst geplaatst, mag van den B.B.-ambtenaar worden verwacht en geëischt, dat hij het bijzondere karakter zijner positie begrijpt, en doet hij dat niet, dan kan hij daar, door eenzelfde verbod als voor de militairen c.s. staat uitgevaardigd te worden, aan herinnerd worden.

Den goeden zal dit niet schaden en voor den kwaden dient het. K.

Berichten der Afdeelingen

Afdeeling Apeldoorn.

TIMOR, land, volk en kunst, door den heer C. Frans, met gezelschap, op *Woensdag 22 Januari 1930*, te 8 uur, in de zaal van *La Bordelaise* (lichtbeelden, zang, sesandomuziek, demonstratie der kleederdracht). Leden met 2 introducē's toegang à f 0.25 per persoon. Begünstigers f 0.25. Alle verdere belangstellenden f 1.—

N.B. Na 7 Januari wordt over de contributie 1930 per v. Dijk & Co. gedisponeerd. Postgiro-nummer van den Penningmeester: 93038.

Zegt het voort! Werft leden!

Voor deze vergadering worden geen conyocatie's aan huis verzonden. Zie ook advertentie's in de N. A. C. en het binnenkort in te richten reclame-raam in Kunsthandel Minderman.

Het Bestuur.

Afdeeling Groningen en Ommelanden.

Algemeene vergadering van leden op *Zaterdag 18 Januari a.s.*, des n.m. 4 uur, in de Harmonie.

A g e n d a :

Jaarverslag.

Verantwoording van den Penningmeester.

Bestuursverkiezing.

Rondvraag en bespreking.

Het Bestuur.

Afdeeling Amsterdam.

Het Postgiro-nummer van den Penningmeester is 147356. Ter besparing van moeite en onkosten wordt den leden dezer afdeeling beleefd, doch dringend verzocht de door hen verschuldigde contributie op deze wijze — per giro — te voldoen.

De Penningmeester.

Op *Woensdag 15 Januari a.s.* des avonds 7.45, zal in het Museum van het Koloniaal Instituut (ingang Linnaeusstraat) een demonstratie van gamelan muziek gegeven worden en door Raden Mas Jodjana Indische dansen uitgevoerd.

De Raad van Beheer van de Koninklijke Vereeniging „Koloniaal Instituut” stelt voor de leden onzer Afdeeling een beperkt aantal toegangsbewijzen beschikbaar.

Zij, die voor toezending in aanmerking willen komen, moeten zich zoo spoedig mogelijk wenden tot den secretaris, telef. 22490.

Vanaf 10 Januari a.s. zal in de Cinema-Royal, Nieuwendijk 154, het eerste gedeelte van de Maha-Cyclus vertoond worden. Wij raden ieder van onze leden aan, dit nog ongeëvenaard photographisch en ethnographisch kunstproduct te gaan zien en in eigen omgeving daarvoor propaganda te maken, want dit is de beste hulde die men den heer Ochse, den zich hier toonenden operateur van buitengewone kwaliteit, kan brengen.

L. D. PETIT,

Secr. Afd. Amsterdam, Tel. 22490.

Mededeelingen.

VAN HET HOOFDBESTUUR.

Art. 5 Huish. Reglement der Vereeniging.

Elk afdeelingsbestuur zendt jaarlijks vóór den 20en Januari aan het Hoofdbestuur een alfabetische naamlijst der leden van de afdeeling op 1 Januari, met vermelding van ieders contributie of

PIANO of Radio?

Piano en Radio staan niet tegenover elkaar; zij vullen elkaar aan en al geeft de radio de muziek ook nog zoo goed weer, op gezellige avondjes heeft de piano toch nog altijd de voorkeur.

Een piano is niet alleen een middel om muziek ten gehore te brengen, maar bovenal een middel om persoonlijk muzikaal gevoel te uiten. Wie muzikaal is, zal altijd het verlangen bijhouden om zelf te spelen.

Ook zal luisteren naar goede muziek alleen, het gehoor niet ontwikkelen. Kinderen, die piano leeren spelen, zullen later veel beter goede muziek kunnen waardeeren, dan zij die geen muziekkennis hebben.

Een goede piano is de sleutel tot de gezelligheid in huis en een goed pianospeler is overal welkom. Geef daarom Uw kinderen de gelegenheid, die U misschien vroeger gemist hebt. Wij kunnen U een goede piano leveren vanaf

f 550.—

GOOSEN & SWAGERMAN

LAAN VAN MEERDERVOORT 10
DEN HAAG - TELEF. 37867

PIANO'S - ORGELS - RADIO

5034

Ellen Abe - Musgrave

Diplom. Gymnastiklehrerin der Dora Menzler Schule (Leipzig); Mitglied des Deutschen Gymnastik-Bundes.

Kurse für Damen und Kinder, besonders auch Kurse für Reconvalescenten, die unter tropischem Klima gelitten haben

Abendkurse für Berufstätige. — Einzelkurse.

Wohnung: 45 Ten-Hovestraat, Den Haag. Teleph. 55344.

5001

A. VAN NIEROP

DEN HAAG 5213

BLIK-EMBALLAGE-FABRIEK
HUISHOUDELIJKE- EN MASSA-ARTIKELEN
SPECIALITEIT BLIK-VERPAKKING voor INDIE
KONINGSTRAAT 561-563 - TELEFOON 13499

BLOEMENMAGAZIJN J. C. STRENG Jr.

Heerengracht 40, t.o. Cinema Odeon
Telefoon 14994 - 's Gravenhage

Het meest artistique magazijn hier ter stede

5099

Woningbureau „Alting“

A. J. LASANCE (Beëdigd Makelaar)
ALTINGSTRAAT 167 - DEN HAAG

Verkoop en verhuur van onroerende goederen in- en buiten Den Haag.

5207

Pour apprendre à danser vite et bien adressez-vous à

L'Académie de Danses et Maintien

ROCCO DUBOIS 5024

de toonaangevende dansleeraren voor de betere kringen

34 J.-P.-Coenstraat - Den Haag - Telefoon 71909

Privé-lessen en Besloten Clubs voor elken leeftijd.

KLEUTERHUIS „CLYNE DYCKE“ te ZEIST

TEHUIS VOOR KINDEREN VAN ELKEN LEEFTIJD

zowel voor VAST-, als voor KORTER- of LANGER 5196

VERBLIJF in de Vacantiedagen en bij op reis zijn van de Ouders

GELEGEN IN HET VILLAPARK. Fr. v. d. Puttenlaan No. 14. Telefoon: Zeist 346
Prospecti worden op aanvraag gaarne toegezonden. — — — Directrice N. E. LANGEREIS

Aanbevolen door de Vereeniging „Oost en West“

bijdrage en adres, benevens een opgave van de bestuursleden met vermelding van functie en een opgave van ingestelde commissiën met vermelding der commissieleden.

Elk Afdelingsbestuur zendt jaarlijks vóór den 1 en Maart aan het Hoofdbestuur:

- het verslag over het afgelopen jaar, met vermelding van den toestand op 31 December van het vorige jaar en de resultaten welke verkregen zijn door inrichtingen door de afdeling in het leven geroepen;
- een geldelijke afrekening;
- een opgave van onderwerpen welke de afdeling op de jaarlijksche algemeene vergadering behandeld wensch te zien;
- een kandidatenlijst, inhoudende opgave van een dubbeltal kandidaten voor de mogelijk voor de afdeling openvallende plaatsen in het hoofdbestuur.

Aan hen die ons bij de Jaarwisseling van hunne belangstelling blijk gaven, onzen dank met wederkerige gelukwensen voor 1930.

Volledige jaargang Kol. Weekblad 1929, verkrijgbaar bij het Algem. Secretariaat ad f 5.— per jaargang.

VAN DE REDACTIE.

Goud in Djambi.

In de rubriek „Uit de Europeesche Pers“ hebben wij in begin December j.l. het een en ander opgenomen over de mijnconcessies Boelangsi, ontleend aan de *Preangerbode*. In het *Vaderland* van 30

December j.l. komt een „Ingezonden“ voor, onder teekend door de heeren E. A. Neeb en H. van Hetinga Tromp, beiden Oud-Hoofdingenieur bij den Mijnbouw in Ned. Indië, waarin wordt opgekomen tegen het waarschuwend woord, dat de *Preangerbode* heeft gemeend te moeten laten hooren, nadat het blad bekend geworden was, dat geldelijke interesse werd gezocht voor de exploitatie der concessies Boelangsi en Boelangsi I.

Wij meenen hier te kunnen volstaan met belangstellenden in deze materie te verwijzen naar het bovenbedoelde stuk van twee deskundigen in het *Vad.* van 30 December j.l.

Commissariaat voor Indische Zaken.

Bij den Post-, Telegraaf- en Telefoon dienst in Nederlandsch-Indië kan worden benoemd als ingenieur 3de klasse een, aan de Technische Hoogeschool te Delft gediplomeerde, ervaren electrotechnisch-ingenieur. Gegadigden met ervaring op radiogebied genieten de voorkeur. Uitvoerige bijzonderheden vindt men in de Nederl. Staats Crt. van 20 en 21 Dec. j.l. (Nr. 249).

Rott. Lloyd.

VWij ontvingen van Ruys en Co alhier, het vaarplan 1930 voor de schepen van den Rott. Lloyd. De tabel bevat tevens bijzonderheden over de Rotterdam Lloyd Rapide en een opgave van de passage-agenten in verschillende plaatsen in binnen- en buitenland.

Mutatiestaat van 2 Januari '30 tot 9 Januari '30

Nieuwe Leden

- Mej. M. P. Planjer, Gep. onderwijzeres Bijzonder Onderwijs in N.-I. Oegstgeest, Geversstraat 43. f 5.— (Afd. Leiden.)
H. Rosier, O. I. Ambtenaar m. v., Bussum, Willem Kalfdlaan 6. f 5.—
H. J. Textor, Arts te Rotsterhaule (bij Heerenveen), (Fr.). f 5.—
A. Kindermann, Den Haag, Waldeck-Pyrmontkade 130. f 5.—
Mevrouw M. J. Wethmar—Otto, Rijswijk (Z.-H.), Geestbrugweg 27. f 5.—
L. Houwink, Oud Hoofd v. h. Mijnwezen in N.-I., Den Haag, Stadhoudersplein 106. f 5.—
Mr. Dr. R. Tj. Mees, Den Haag, Bachmarstraat 1. f 5.—
Ir. J. R. Breemer, Hilversum, van der Helstlaan 17. f 5.—
Mejuffrouw D. Cramer, Haarlem, Leidsche Vaart 2. f 5.—
Mejuffrouw J. S. S. Faber, Apeldoorn, Mr. van Hasselstraat 4. f 5.—
E. van de Waal, Inspecteur van een Levensverzekering Mij., Utrecht, Buys Ballotstr. 47. f 5.—

Geïntroduceerd door:

- Eigen aanmelding.
den heer J. C. Baars te Apeldoorn.
den heer W. Wethmar te Nijmegen.
Secretaris Afd. Den Haag.
Algemeen Secretaris der Vereeniging.
den heer A. Hoogesteger te Hilversum.
Secretaris Afd. Haarlem.
Eigen aanmelding.
Penningmeester, Afd. Utrecht.

Nieuwe Begunstigers

- H. C. Top, Utrecht, van Alphenstraat 36bis.
Mej. A. Blanksteijn, Apeldoorn, Biltonlaan 1.
Mej. B. Blanksteijn, Apeldoorn, Badhuisweg 89.

- Penningmeester, Afd. Utrecht.
Secretaris, Afd. Apeldoorn.

Afschrijvingen

- Mejuffrouw L. H. M. Engelenburg, Den Haag, Joh. v. Oldenbarneveltlaan 5. (overleden).
Mevrouw C. W. Maier—Grondhout, Den Haag, Galvanistraat 30. (overleden).
W. B. Ledeboer, Hilversum, P. C. Hooftstraat 7:

- L. J. H. Hendrickx, Nijmegen, van den Brughgerstraat 9.
Mejuffrouw J. H. C. Vermande, Nijmegen, Gerard Noodtstraat 59.
Mevrouw P. Welling—Giel, Haarlem, Kleverparkweg 108.

Adresveranderingen

- Dr. J. W. Poser, Dirigeerend Off. v. Gezondheid 1ste kl., van: Malang naar: Amsterdam, 1ste Helmersstraat 87. f 5.—
P. Egas, van: Amsterdam, Nieuwe Spiegelstraat 17, naar: Aerdenhout, Zandvoortew. 54. f 5.— (Afd. Haarlem).
Prof. Dr. C. C. Berg, Leiden, van: Hooge Rijn-dijk 152, naar: Rijnsburgerweg 95.
S. L. Boersma, Gep. Ind. Officier, Den Haag, Blankenburgstraat, van: 66, naar: 39.
P. D. Mens Fiers Smeding, Den Haag, van: Stad-

- houdersplein 17, naar: Laan Copes van Cattenburgh 56.
A. van Heijst, Rotterdam, van: Westersingel 68, naar: Wijnhaven, p.a. Firma A. van Hoboken, (tijdelijk adres).
J. Israël, Baarn, Afdeling Amersfoort, van: Ferdinand Huycklaan 11, naar: Hertog Hendriklaan 5A.
H. J. Bussemaker, Burgemeester, van: Soerabaja naar: Den Haag, van Weede van Dijkveldstraat 37. f 5.—